

Europska
komisija

Program LIFE i kriminal povezan s divljom florom i faunom

Okoliš

EUROPSKA KOMISIJA GLAVNA UPRAVA ZA OKOLIŠ

Program LIFE („Financijski instrument EU-a za okoliš i klimatske aktivnosti“) je program kojeg je pokrenula Europska komisija, a kojim upravljaju Opća uprava za Okoliš i Opća uprava za Klimatske aktivnosti. Provedbu brojnih komponenti Programa LIFE Komisija je delegirala na Izvršnu agenciju za srednje i malo poduzetništvo (EASME).

Sadržaj publikacije „Program LIFE i kriminal povezan s divljom florom i faunom“ ne izražava nužno stavove institucija Europske unije.

Autori: João Pedro Silva (Stručnjak za prirodu i biologiju raznolikost), Justin Toland (Urednik), Jon Eldridge, Stephen Nottingham i Carla Travagnin (NEEMO EEIG, Koordinator komunikacijskog tima). **Odgovorni urednik:** Jean-Claude Merciol (Europska komisija, Opća uprava za Okoliš, LIFE D.4). **Koordinacija serije LIFE Focus:** Davide Messina i Santiago Urquijo-Zamora (Koordinatori LIFE komunikacija), Valerie O'Brien (Opća uprava za Okoliš, Koordinator za publikacije). **Tehnička podrška:** Bent Jepsen, John Houston, Michele Lischi, Ivaylo Zafirov, Stoyan Yotov, Ioana Lucaciu, Kristijan Čivić i Darline Velghe, (NEEMO EEIG). **Ostali suradnici na ovom izdanju:** Laszlo Becsy (Opća uprava za Okoliš, LIFE D.4.), Anita Fassio (EASME, B.3.1 - LIFE), Joseph Van Der Stegen i Fotios Papoulas (Opća uprava za Okoliš, Zaštita prirode D.3). **Produkcija:** Monique Braem (NEEMO EEIG). **Grafički dizajn:** Daniel Kurth (Atelier Kurth) i Anita Cortés (NEEMO EEIG). **Baza fotografija:** Sophie Brynart (NEEMO EEIG). **Zahvale:** Hvala svim korisnicima LIFE projekata koji su doprinijeli ovoj publikaciji svojim komentarima, fotografijama i ostalim korisnim materijalima. **Fotografije:** Ako nije drukčije navedeno, fotografije pripadaju predstavljanim projektima. **Fotografija na naslovnici:** © 2017 – LIFE14 NAT/PT/000855/Hugo Marques. Sva prava pridržana. Ustupljeno Europskoj uniji pod određenim uvjetima.

Prijevod: Kristijan Čivić (NEEMO EEIG). **Lektura:** Ivona Malbašić (NEEMO EEIG).

STUPANJE U KONTAKT S EU

Osobno

Diljem Europske unije postoje stotine informacijskih centara *Europe Direct*. Adresu najbližeg centra možete pronaći na: <http://europa.eu/contact>

Putem telefona ili elektroničkom poštom

Europe Direct je služba koja odgovara na sva pitanja o Europskoj uniji. Možete ih kontaktirati:

- putem telefona: 00 800 6 7 8 9 10 11 (kod nekih operatera pozivi na ovaj broj se naplaćuju),
- na sljedeći običan telefonski broj: +32 22999696, ili
- putem elektroničke pošte na: <http://europa.eu/contact>

PRONALAZENJE INFORMACIJA O EU

Putem Interneta

Informacije o Europskoj uniji dostupne su na svim službenim jezicima EU-a na internetskoj stranici Europa: <http://europa.eu>

EU publikacije

Besplatne i EU publikacije koje se plaćaju možete naručiti iz EU knjižare na <http://bookshop.europa.eu>. Veći broj besplatnih primjeraka publikacija može se zatražiti kontaktiranjem službe *Europe Direct* ili njihovog lokalnog informacijskog centra (vidi <http://europa.eu/contact>).

Luksemburg: Ured za publikacije Europske unije, 2018

PDF ISBN 978-92-79-80051-1 ISSN 2314-9329 doi: 10.2779/631640 KH-AJ-17-001-HR-N

© Europska unija, 2018 | Ponovna uporaba je dozvoljena uz navođenje izvora.

Politika o ponovnoj uporabi dokumenata Europske komisije regulirana je Odlukom 2011/833/EU (OJ L 330, 14.12.2011, p. 39). Za uporabu ili reprodukciju fotografija ili drugih materijala za koje autorska prava ne pripadaju EU-u potrebno je zatražiti dozvolu direktno od vlasnika autorskih prava.

„Otisnuto na recikliranom papiru sa znakom za okoliš EU-a (<http://ec.europa.eu/ecolabel/>)“

Predgovor

Kriminal povezan s divljom florom i faunom negativno utječe na biološku raznolikost diljem svijeta. Nezakonito ubijanje, trovanje, hvatanje ili trgovina vrstama stavlja biološku raznolikost Europske unije (EU) u težak položaj. U travnju 2017., Europska je komisija usvojila „Aksijski plan za prirodu, ljude i gospodarstvo“ kako bi unaprijedila provedbu Direktive o pticama i Direktive o staništima i potaknula njihov doprinos postizanju ciljeva EU-a u području biološke raznolikosti za 2020. godinu.

Aksijski plan se temelji na Planu djelovanja za sprječavanje nezakonitog ubijanja, hvatanja i trgovine pticama. Obje inicijative imaju za cilj spriječiti i boriti se protiv kriminala povezanog s divljom florom i faunom u Europskoj uniji, u skladu s ciljevima Direktive o pticama i Strategije biološke raznolikosti EU-a do 2020. Plan djelovanja također podržava preporuke Bernske konvencije i provedbu Konvencije o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja (CMS) navodeći četiri područja u kojima Europska komisija može pružiti podršku Državama članicama u provedbi zakona.

Ova nova publikacija pokazuje kako su projekti Programa LIFE već doprinijeli svakom od područja navedenih u Planu djelovanja: praćenju i prikupljanju podataka, prevenciji, razmjeni informacija, obuci i podizanju svijesti te provedbi i pravnim aspektima.

Cilj publikacije *Program LIFE i kriminal povezan s divljom florom i faunom u EU* nije samo istaknuti aktivnosti određenih projekata u svakom od ova četiri područja, već i pružiti niz pouka i primjera najboljih praksi koji će biti korisni svim zainteresiranim u borbi protiv kriminala povezanog s divljom florom i faunom,

s posebnim naglaskom na nezakonito ubijanje (trovanje i krivolov) zaštićenih vrsta ptica i velikih zvijeri.

Prvo se poglavlje bavi pitanjima označavanja zaštićenih ptica i izrade nacionalnih i transnacionalnih baza podataka o slučajevima trovanja.

U poglavlju o prevenciji naglašavaju se prednosti timova sa psima za otkrivanje otrova, mreža dionika za borbu protiv trovanja, inovativnih tehnologija, timova čuvara gnijezda i učinkovitih kampanja podizanja svijesti. Ovo se poglavlje također bavi pitanjem krivolova zaštićenih ribljih vrsta, ističući primjere dobre prakse kao što su protokoli za borbu protiv krivolova i alternative nezakonitom ribolovu.

U trećem se poglavlju razmatra utjecaj projekata Programa LIFE koji su pomogli u osposobljavanju policijskih i carinskih službenika, tužitelja i sudaca.

Zaključno poglavlje pokazuje kako Program LIFE ima vodeću ulogu u nastojanjima da primjena zakona o kriminalu povezanom s divljom florom i faunom bude dosljednija diljem Europe.

Aksijski planovi koji su razvijeni uz potporu Programa LIFE predstavljeni su na nacionalnoj razini i uključeni u Plan djelovanja. Ova nova publikacija na jednom mjestu i u privlačnom formatu donosi svo znanje i iskustvo programa. Nadamo se da će Vam biti korisna i informativna.

Humberto Delgado Rosa

*Direktor, Prirodni kapital
Glavna uprava za okoliš, Europska komisija*

Politika EU-a o kriminalu povezanom s divljom florom i faunom i međunarodni sporazumi	4
Uloga Programa LIFE u rješavanju problema kriminala povezanog s divljom florom i faunom u EU-u	8
Program LIFE i kriminal povezan s divljom florom i faunom: Praćenje i prikupljanje podataka	12
Pregled: Primjeri dobre prakse i stečena iskustva	12
Prema europskoj bazi podataka o kriminalu povezanom s divljom florom i faunom	14
Označavanje uz pomoć satelita daje zaštitarima prirode i policiji ključne podatke	18
Poznavanje otrova	20
Program LIFE i kriminal povezan s divljom florom i faunom: Prevencija	22
Pregled: Primjeri dobre prakse i stečena iskustva	22
Timovi sa psima odvrćaju ljude koji postavljaju otrove	24
Uspostava mreže protiv trovanja	25
Preventivna tehnologija	27
Pozitivna kampanja protiv krivolova	30
Promidžba pomaže prevenciji	31
Zajednička akcija protiv ilegalnog lova i ribolova	33
Rad s ribarima za spašavanje jesetri	36
Program LIFE i kriminal povezan s divljom florom i faunom: Obuka, razmjena informacija i prikupljanje dokaza	38
Pregled: Primjeri dobre prakse i stečena iskustva	38
Poduka iz zakonodavstva pomaže divljoj flori i fauni Grčke	40
Ciljana obuka pomaže carinskim vlastima u borbi protiv nezakonitog trgovanja divljom florom i faunom	42
Borba protiv nezakonitog ubijanja na migracijskim rutama	44
LIFE-ovi psi detektivi	46
Program LIFE i kriminal povezan s divljom florom i faunom: Provedba i pravni aspekti	48
Pregled: Primjeri dobre prakse i stečena iskustva	48
Izgradnja kapaciteta za sudski progon kriminala povezanog s divljom florom i faunom	50
Policijske istrage u Mađarskoj	52
Istraživanje nezakonitog trovanja u Portugalu	53
Progon kriminala nad pticama u Španjolskoj: pouke za EU	55
Popis projekata	57
Popis dostupnih publikacija Programa LIFE	57

Politika EU-a o kriminalu povezanom s divljom florom i faunom i međunarodni sporazumi

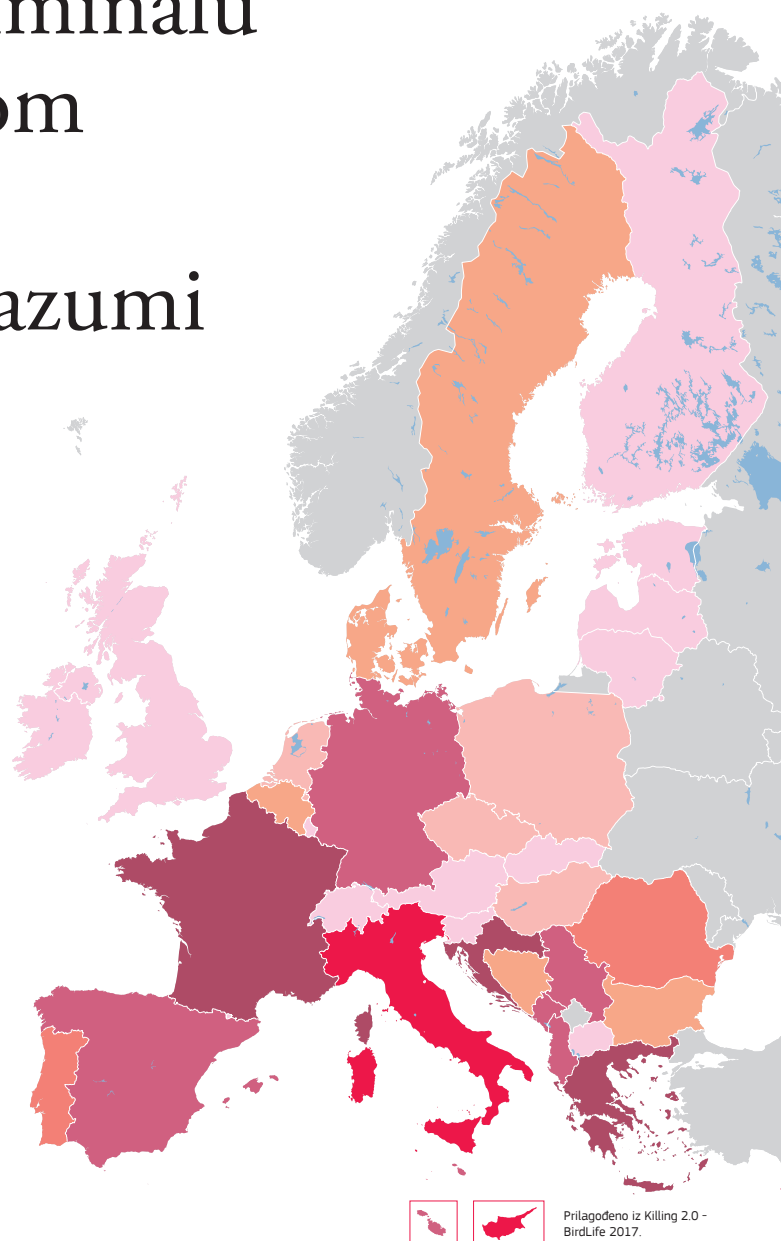
Kriminal povezan s divljom florom i faunom nanosi veliku štetu okolišu. Ovaj oblik kriminala je prema WWF-u druga najznačajnija prijetnja biološkoj raznolikosti nakon gubitka/degradacije staništa¹.

Takve nezakonite aktivnosti mogu biti vrlo unosne za počinitelje, a vrlo ih je teško otkriti. Kriminal povezan s divljom florom i faunom često uključuje prekogranični aspekt.

Ne postoji sustavna evidencija kriminala povezanog s divljom florom i faunom u cijelom EU-u. Međutim, nekoliko nedavnih inicijativa (uključujući one financirane putem Programa LIFE - vidi str. 10-13) povećale su naše spoznaje o razmjeru ovog problema. Primjerice, prema najnovijem (2017.) izvješću NVO-a, BirdLife, procjenjuje se da se svake godine tijekom migracije nezakonito ubije 36 milijuna ptica u mediteranskoj regiji. To je dovelo do smanjenja populacije nekih vrsta za 30%, ali i potpunog nestanka vrsta iz nekih područja (vidi kartu gore).

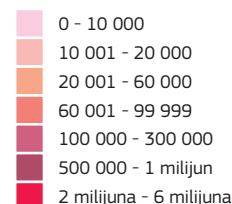
Vrste kriminala povezanog s divljom florom i faunom u EU-u

- Nezakonito hvatanje i krivolov za hranu
- Nezakonito smanjenje populacije grabežljivaca/štetočina
- Nezakonito ubijanje zaštićenih vrsta kao sport
- Nezakonito skupljanje jaja i prepariranje
- Nezakonito trovanje
- Nezakonita trgovina zaštićenim vrstama
- Nezakonito uništavanje zaštićenog staništa

Prilagođeno iz Killing 2.0 - BirdLife 2017.

Nezakonito ubijanje ptica

1. http://wwf.panda.org/about_our_earth/species/problems/illegal_trade/

Zakonodavstvo na području kriminala povezanog s divljom florom i faunom

Nekoliko zakonskih propisa EU-a uređuje nezakonito uništavanje i ubijanje divlje flore i faune, a obuhvaća Direktivu o pticama, Direktivu o staništima i Direktivu o kriminalu nad okolišem² (vidi okvir).

EU je također potpisnica nekoliko međunarodnih sporazuma za suzbijanje kriminala povezanog s divljom florom i faunom, a koji obuhvaćaju Konvenciju o očuvanju migratornih vrsta divljih životinja (CMS) i Konvenciju o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama (CITES). EU je potpisivanjem CITES-a postao značajniji akter u globalnim nastojanjima za zaštitu okoliša i sprječavanju nezakonite trgovine.

Kriminal nad okolišem u EU-u

Direktivom o kriminalu nad okolišem koja je odobrena 2008. godine zahtijeva se od država članica da određene aktivnosti kojima se krši zakonodavstvo EU-a o okolišu tretiraju kao kaznena djela. Ta kaznena djela uključuju ubijanje i trgovinu zaštićenim vrstama te značajno oštećenje staništa divlje flore i faune koja čine dio mreže zaštićenih područja Natura 2000.

Države članice moraju nametnuti učinkovite, odvraćajuće i razmjerne kazne za navedena kaznena djela i druge kriminalne radnje nad okolišem (poput nezakonitog odlaganja otpada).

Nezakonito ubijanje, hvatanje i trgovina pticama u EU-u

Nezakonito ubijanje, hvatanje ili trgovina pticama je široko rasprostranjen problem u EU-u i ima negativan učinak na populacije određenih vrsta ptica općenito i na određenim lokacijama. Stoga isto predstavlja prepreku u postizanju mjerljivog poboljšanja statusa vrsta čije očuvanje je u interesu EU-a. To je cilj Direktive o pticama (vidi okvir), prvi cilj Strategije EU-a o biološkoj raznolikosti do 2020. godine i prioritet nedavnog akcijskog plana za prirodu, ljude i gospodarstvo Europske komisije.

Međunarodna aktivnost za rješavanje ovog problema ubrzala se posljednjih godina. Europska komisija je 2012. godine objavila „Plan djelovanja za sprječavanje nezakonitog ubijanja, hvatanja i trgovine pticama“, koji je ažuriran 2017. godine. Sastoji se od niza ciljanih akcija koje države članice, dionici i Komisija moraju provesti. Osim toga, dvama glavnim međunarodnim sporazu-

mima o vrstama, Bernskom konvencijom i Bonnskom konvencijom, poduzeti su koraci za rješavanje problema. Bernska konvencija razvila je „Tuniški akcijski plan za iskorjenjivanje nezakonitog ubijanja, hvatanja i trgovine divljim pticama“ (Vijeće Europe 2013.). Konvencija o zaštiti migratornih vrsta divljih životinja (CMS ili Bonnska konvencija) je 2014. godine usvojila Rezoluciju i, uz potporu Komisije, osnovala „Međuvladinu radnu skupinu za rješavanje nezakonitog ubijanja, hvatanja i trgovine pticama selicama na Mediteranu“ - MIKT (UNEP/CMS 2014.). Ova radna skupina okuplja vladine predstavnike potpisnika CMS-a diljem Mediterana, uključujući EU i druge zainteresirane strane.

Glavni oblici kriminala povezanog s ubijanjem ptica:

- Neizravno trovanje kao posljedica smanjenja populacije štetočina i grabežljivaca - pogađa uglavnom grabljivice
- Nezakonito trgovanje jajima i pticama za sokolarstvo
- Skupljanje jaja
- Krivolov i nezakonito ubijanje na područjima od konkurentskih interesa (npr. farme za uzgoj tetrijebe, lovci na tartufe)
- Nekontrolirano hvatanje za hranu (npr. ptica pjevica)

Direktiva o pticama

Direktivom o pticama zabranjuju se aktivnosti koje izravno ugrožavaju ptice kao što je namjerno ubijanje ili zatočavanje, uništavanje gnijezda i uzimanje jaja te povezane aktivnosti poput trgovanja živim ili mrtvim pticama, uz nekoliko iznimki navedenih u Prilogu III. Direktive. Direktiva prepoznaje lov kao legitimnu aktivnost i pruža sveobuhvatan sustav za upravljanje lovom radi osiguravanja održivosti ove prakse. To uključuje i uvjet da se ptice ne love u razdobljima najveće ranjivosti kao što su povratna migracija radi gniježđenja i sezona razmnožavanja/rane faze života ptica. Od država članica se zahtijeva zabrana svih oblika neselektivnog ubijanja ptica na veliko, pod uvjetom da su dostupna odstupanja za rješavanje specifičnih potreba u nedostatku drugih zadovoljavajućih rješenja. Ona promiče istraživanja koja podupiru zaštitu, upravljanje i uporabu svih vrsta ptica obuhvaćenih Direktivom.

2. Direktiva 2008/99/EZ o zaštiti okoliša putem kaznenog prava

Plan djelovanja EU-a

Plan djelovanja za sprječavanje nezakonitog ubijanja, hvatanja i trgovine pticama prepoznaje pet glavnih područja u kojima Europska komisija može djelovati kako bi podržala države članice:

1. **Podizanje svijesti nadležnih tijela i civilnog društva**
2. **Financiranje projekata**
3. **Koordinacija napora na razini EU-a**
4. **Obrada podataka koje dostavljaju države članice u kontekstu svojih obveza izvješćivanja ili odgovora na upite Komisije**
5. **Pokretanje pravne procedure**

Plan djelovanja nema za cilj postaviti sveobuhvatni program za okončanje nezakonitog ubijanja, hvatanja i trgovine pticama. Takav program može se naći u akcijskom planu Bernske konvencije. Plan djelovanja navodi niz mogućih aktivnosti za Komisiju i druge zainteresirane strane u četiri kategorije:

1. **Praćenje i prikupljanje podataka**
2. **Razmjena informacija, obuka i podizanje svijesti**
3. **Provedba i pravni aspekti**
4. **Prevenција**

Fotografija: LIFE10 NAT/HU/000019/MME/Márton Horváth

CITES

Međunarodna trgovina divljom florom i faunom

Međunarodna trgovina divljim biljkama i životinjama vrijedna je milijarde eura i obuhvaća stotine milijuna biljnih i životinjskih primjeraka. Trgovina je raznolika, od živih biljaka i životinja do proizvoda dobivenih od njih, uključujući prehrambene proizvode, proizvode od kože, drvo i lijekove.

Konvencija o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divlje flore i faune (CITES) koja je potpisana 1973. godine ima za cilj osigurati da međunarodna trgovina primjercima divljih biljaka i životinja ne ugrožava njihov opstanak. Konvencija pruža različite stupnjeve zaštite za više od 30000 vrsta biljaka i životinja. CITES djeluje na način da podvrgava međunarodnu trgovinu primjercima odabranih vrsta određenim provjerama koje uključuju sustav licenciranja koji zahtijeva odobrenje za uvoz i (ponovni) izvoz vrsta koje obuhvaća Konvencija.

Europska komisija je u veljači 2016. godine usvojila **Priopćenje o akcijskom planu EU-a za suzbijanje trgovine divljom florom i faunom** u kojem se izlaže sveobuhvatni plan za udružene napore u borbi protiv kriminala povezanog s divljom florom i faunom unutar EU-a i za jačanje uloge EU-a u globalnoj borbi protiv tih nezakonitih aktivnosti. Plan ima tri glavna dijela: veću provedbu, bolju suradnju i učinkovitiju prevenciju. Akcijski plan zajednički će provoditi EU (službe Komisije, EEAS, Europol, Eurojust) i države članice do 2020. godine. Cilj je razviti strateški pristup provjerama i provođenju pravila protiv trgovanja divljom florom i faunom na razini EU-a. Akcijskim planom EU-a protiv krijumčarenja divlje flore i faune žele se povećati naponi za osiguranje provedbe plana djelovanja EU-a za sprječavanje nezakonitog ubijanja, hvatanja i trgovine pticama.

Inicijativa EU-a za održivi lov

Kako bi se riješila dugotrajna potreba za poboljšanim dijalogom s dionicima i među njima, Europska komisija je 2001. godine pokrenula inicijativu za održivi lov. Važan ishod ove inicijative bio je Vodič Europske komisije za lov prema Direktivi o pticama (2004). Vodič pruža jasne i sveobuhvatne smjernice o tome kako države članice trebaju odražavati načela utvrđena Direktivom o pticama u svojim nacionalnim mjerama kojima se uređuje lov.

Inicijativa je potaknula i dijalog između Federacije europskih lovačkih organizacija (FACE) i organizacije BirdLife International. To je rezultiralo zajedničkim sporazumom iz 2004. godine kako bi se prepoznale vrijednosti Direktive o pticama u održavanju divljih ptica (uključujući lovne vrste) i njihovih staništa u povoljnom statusu očuvanja na razini EU-a - pri čemu se primjena Direktive temelji na Komisijinom Priručniku za tumačenje.

FACE, osnovan 1977. godine, predstavlja interese sedam milijuna europskih lovaca, s članovima koje sačinjavaju lovačke udruge iz 34 zemlje.

„FACE ima politiku nulte tolerancije prema kriminalu povezanom s divljom florom i faunom te nezakonitom ubijanju, a to je ono što promoviramo našim članovima“, naglašava dr. David Scallan, viši voditelj za zaštitu prirode u organizaciji.

Lovci i lovačke udruge mogu dati ključan doprinos borbi protiv kriminala povezanog s divljom florom i faunom, tvrdi on. „Oni su oči i uši onoga što se događa na terenu, tako da njihova uloga može biti prijavljivanje incidenata.“

Štoviše, lovačke udruge mogu učinkovito komunicirati o nezakonitom ubijanju. FACE se primjerice usredotočio na ubijanje ptica u mediteranskoj regiji, gdje radi s lovcima kako bi osudili nezakonite aktivnosti i surađivali u istragama.

„FACE je vrlo vrijedan partner u borbi protiv kriminala povezanog s divljom florom i faunom u EU-u i ima posebnu odgovornost“, kaže Wouter Langhout, službenik za europsku politiku u području prirode u organizaciji BirdLife. „Trebamo ih da šire poruku nulte tolerancije.“

FACE i Organizacija europskih zemljoposjednika (ELO) zajednički čine tajništvo međuskupine Europskog parlamenta, „Biološka raznolikost, lov, ruralna područja“. Osnovana 1985. godine, ovo je jedna od najstarijih i najaktivnijih parlamentarnih platformi koja uživa podršku 110 zastupnika uključujući Karla-Heinza Florenza (vidi okvir).

Zastupnik Karl-Heinz Florenz

Njemački zastupnik Karl-Heinz Florenz predsjednik je međuskupine Europskog parlamenta, „Biološka raznolikost, lov, ruralna područja“.

Osim očuvanja biološke raznolikosti i promicanja ekonomski i društveno naprednih ruralnih područja, ključna ideja međuskupine je: „ozbiljan održivi lovni sustav kojeg kontrolira vlada, dio je dobre politike zaštite okolišta“, kaže zastupnik Florenz.

On kaže da se „svaki lovac bori protiv nezakonitosti“ i da „zakonodavci moraju surađivati s lovcima u borbi protiv nezakonitog lova“. Iako priznaje da nemaju svi razumijevanja prema lovačkim udrugama, naglašava da iste igraju važnu ulogu u borbi protiv kriminala povezanog s divljom florom i faunom na način da objašnjavaju zakonska ograničenja svojim članovima. „Nemam dojam da lovačke udruge igraju sporednu ulogu u tom procesu. One su te koje žele biti među glavnim akterima“, kaže.

BirdLife i Lovačka inicijativa

„Naša glavna područja na kojima radimo [vezano za kriminal povezan s divljom florom i faunom] su trovanje i uporaba otrovnih mamaca, nezakonito trgovanje pticama pjevicama i progon ptica grabljivica. Tijekom proteklih nekoliko godina uložili smo mnogo u praćenje - karakterizaciju kriminala povezanog s divljom florom i faunom i njegovu rasprostranjenost“, objašnjava Wouter Langhout iz BirdLifea.

„Napravili smo izvješće o ubijanju koje dokumentira opseg nezakonitog ubijanja ptica na Mediteranu. A upravo smo pokrenuli i kampanju *Killing 2.0* koja pokriva cijelu Europu, kao i neke druge zemlje, dajući najbolje procjene broja ptica koje su pogođene ovom vrstom kriminala: broj ubijenih ptica, ali i pogođene vrste“, kaže Langhout.

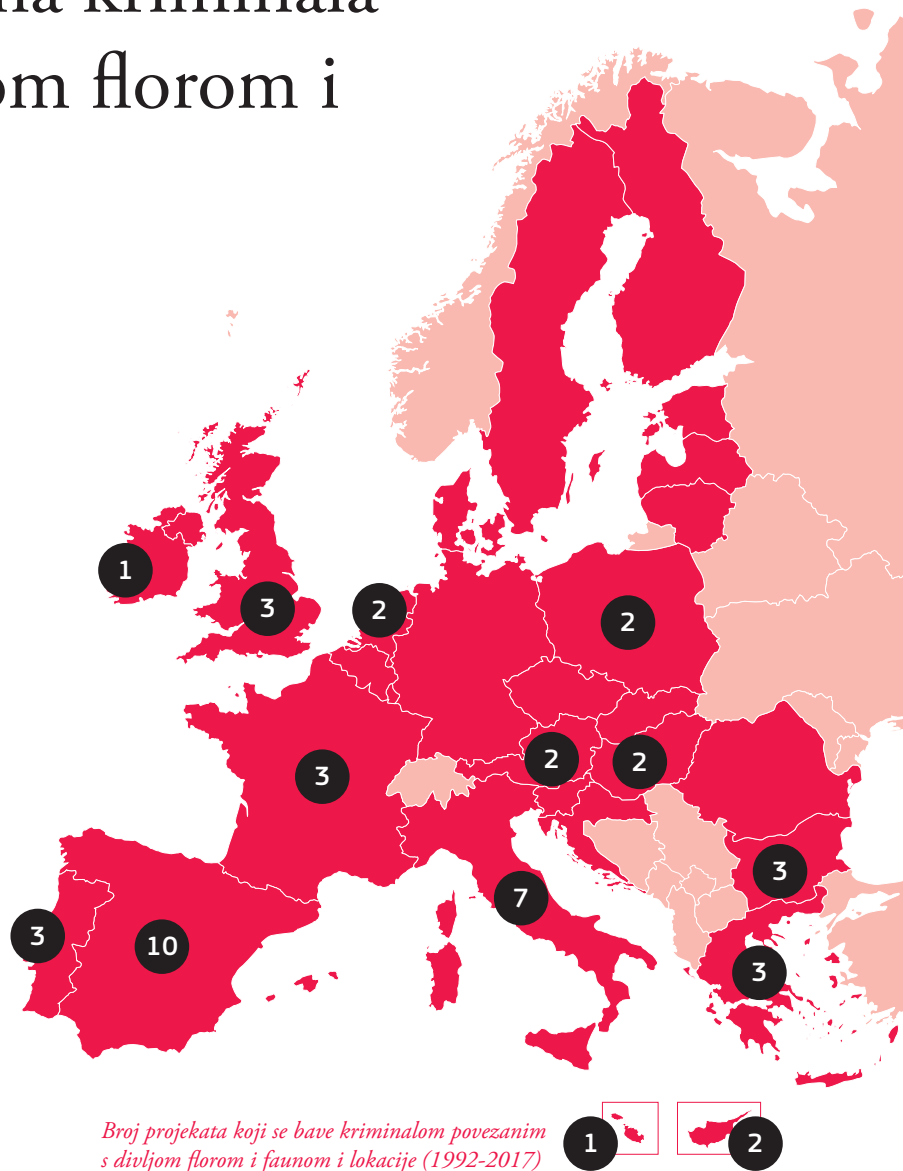
„Aktivni smo i u politici koja je uz to vezana. Podnijeli smo službene pritužbe Komisiji [odgovor na Direktivu o pticama] i sudjelovali u Planu djelovanja protiv nezakonitog ubijanja ptica - sastancima koji se redovito održavaju na tu temu između Komisije i dionika. Mi smo jedna od organizacija koja provodi akcije prema Planu djelovanja, i stoga nadziremo praćenje - i Komisiji pružamo pregled događaja na terenu. Na primjer, posljednji put smo izvijestili dionike u Europi o projektima iz Programa LIFE koji se bave nezakonitim ubijanjem ptica - a to stalno provodimo. Sudjelujemo na sastancima kako bismo bili sigurni da svi imaju informacije o najnovijim događajima“, zaključuje on.

Fotografija: © European Union 2012 PE-EP

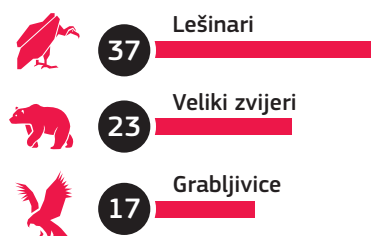
Uloga Programa LIFE u rješavanju problema kriminala povezanog s divljom florom i faunom u EU-u

LIFE je odigrao ključnu ulogu u pokretanju akcija koje mogu pomoći u sprječavanju i smanjenju kriminala povezanog s divljom florom i faunom diljem EU-a.

U sklopu programa uloženo je više od **70 milijuna eura** u više od **40 projekata Programa LIFE** koji su se bavili problemom nezakonitih aktivnosti povezanih s divljom florom i faunom.

Broj projekata prema vrstama s dodatka direktiva (Direktive o staništima i Direktive o pticama)

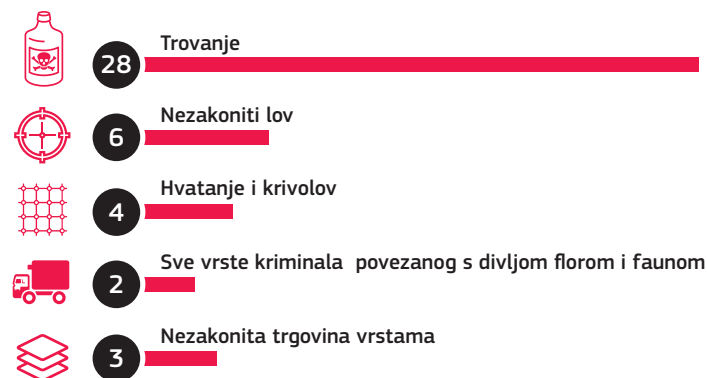

Program LIFE je financijski instrument EU-a koji podupire projekte zaštite okoliša, očuvanja prirode i djelovanja protiv klimatskih promjena diljem EU-a. LIFE je jedini financijski program iz proračuna EU-a koji je isključivo posvećen okolišu, a posebno očuvanju prirode. Od 1992. godine LIFE je sufinancirao više od 1650 projekata, mobilizirajući više od 2 milijarde eura za očuvanje prirode i biološke raznolikosti.

Od 43 LIFE projekata koji su se bavili nezakonitim aktivnostima povezanim s divljom florom i faunom, većina se bavila problemom trovanja zaštićenih vrsta, posebice ptica, kao što su ptice grabljivice i lešinari te velike zvijeri. Kao što je prikazano na slici na vrhu stranice 9, projekti su također usmjereni i na druge kriminalne radnje u području divlje flore i faune, poput nezakonitog lova, hvatanja i krivolova te nezakonite trgovine

vrstama, pri čemu tri projekta pokrivaju sve vrste kriminala povezanog s divljom florom i faunom.

LIFE projekti koji se bave kriminalom povezanim s divljom florom i faunom uglavnom se provode u južnoj i središnjoj Europi budući da se upravo u tom dijelu Europe najčešće javlja kriminal povezan s divljom florom i faunom, prema izvješću projekta *Killing 2.0* organizacije BirdLife. Međutim, nekoliko država članica, posebice u središnjoj Europi, još nemaju LIFE projekt koji se bavi aktivnostima kriminala povezanog s divljom florom i faunom. Valja napomenuti da su u okviru nekih projekata provedene prekogranične akcije, kao što je projekt *Return of the Neophron* (Povratak crkavice) koji je vodila Bugarska, a koji se također provodi u Grčkoj (vidi stranice 25-26 i 42-45).

Primjeri akcija LIFE projekata

Praćenje i prikupljanje podataka:

- Prikupljanje predmeta (baza podataka) i izvješćivanje o kriminalu povezanim s divljom florom i faunom
- Utvrđivanje na koje se vrste cilja te tipova nezakonitih aktivnosti i lokacija

Razmjena informacija, obuka i podizanje svijesti

- Obuka izvršnih službenika
- Obuka pasa za otkrivanje otrovnih mamaca – u nekim slučajevima i prekogranična
- Obuka o prikupljanju dokaza (setovi za prikupljanje otrova)
- Javne kampanje informiranja protiv protuzakonite upotrebe otrova

Provedba i pravni aspekti:

- Ažuriranje / provedba zakona, kazne i sankcije
- Osposobljavanje specijaliziranih tužitelja u sudskim procesima
- Pomoć pri uspostavljanju ili pružanje sredstava za specijalizirane jedinice unutar policijskih snaga koje se bave kriminalom povezanim sa divljom florom i faunom

Prevenција:

- Postavljanje zona nadzora u suradnji s lokalnim lovačkim udrugama

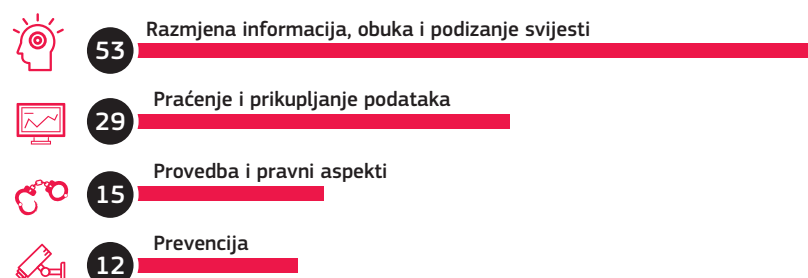
Stečena iskustva iz Programa LIFE

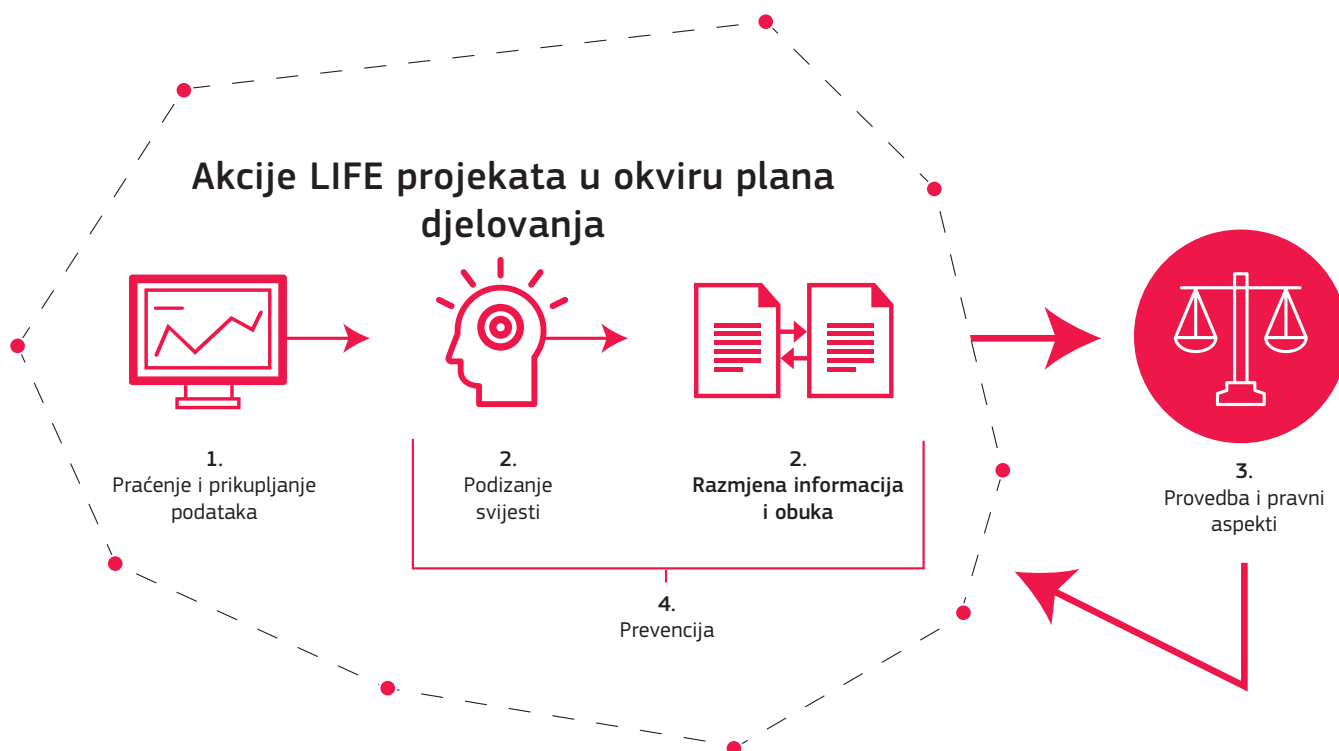
Cilj ove publikacije je naglasiti kako Program LIFE podupire provedbu politike EU-a vezanu uz kriminal povezan s divljom florom i faunom. Većina istaknutih projekata razvila je akcije koje podupiru Europski plan djelovanja za ukidanje nezakonitog ubijanja, hvatanja i trgovine pticama. Aktivnosti u Planu djelovanja podijeljene su u četiri kategorije: praćenje i prikupljanje podataka; razmjena informacija, obuka i podizanje svijesti; provedbeni i pravni aspekti; i prevencija.

Fotografija: LIFE08 NAT/IE/000062

Broj aktivnosti LIFE projekata koje su provedene u skladu s Planom djelovanja za uklanjanje nezakonitog ubijanja, hvatanja i trgovine pticama

Slika gore prikazuje kako LIFE projekti mogu doprinijeti integriranom pristupu navedenom u Planu djelovanja. Projekti kojima se prikupljaju podaci o nezakonitim aktivnostima i pristupa problemu (1.) mogu dovesti do akcija koje se kreću od osposobljavanja do podizanja svijesti (2.) u kombinaciji s preventivnim aktivnostima (4.). Države članice odgovorne su za provedbu zakona i ostale prav-

ne aspekte. Međutim, projekti nekim akcijama podupiru provedbu zakonodavstva, uključujući obuku policijskih i carinskih službenika kako bi mogli učinkovitije slijediti zakon. Na primjer, projekt *VENENO NO* obuhvatio je sve aspekte od prikupljanja podataka do potpore provedbi zakonodavstva i prevenciji (vidi str. 20-21 i str. 55-56).

Ključna postignuća LIFE projekata vezanih uz kriminal povezan s divljom florom i faunom

- *Praćenje i prikupljanje podataka s novim tehnologijama satelitskog označavanja*
- *Baza podataka o incidentima (potencijal da postane paneuropska)*
- *Patrole za otkrivanje i sprječavanje trovanja u gotovo svim mediteranskim državama EU-a*
- *Mreže za borbu protiv trovanja koje uključuju lovce, pastire itd.*
- *Rad s tehnologijom i ljudima*
- *Uključivanje medija - osvješćivanje ljudi da je kriminal povezan s divljom florom i faunom stvarni kriminal*
- *Kampanje za podizanje svijesti u državama članicama*
- *Specijalizirano podizanje svijesti i obuka za tijela državne vlasti, policiju, carine, državne odvjetnike, odvjetnike za zaštitu okoliša i suce*
- *Snažne i jasne kazne, koje se provode rutinski*

Promicanje akcijskih planova za ptice

Projekt *EuroSAP* je opsežna trogodišnja inicijativa koja okuplja 13 partnera, predvođenih organizacijom BirdLife. Cilj ovog LIFE projekta je unaprijediti mjere zaštite za 16 vrsta ptica proučavanjem njihovog cijelog životnog ciklusa, migracijskih puteva i pritisaka na preživljavanje - uključujući kriminal povezan s divljom florom i faunom, koji za mnoge vrste predstavljaju veliki problem.

„Najbolji primjer je divlja grlica (*Streptopelia turtur*), gdje je razina nezakonitog ubijanja iznimno visoka unutar i izvan EU“, kaže Wouter Langhout, Službenik za politiku o prirodi EU-a u organizaciji BirdLife.

„Strvinari su također vrlo ranjivi, jer su osjetljivi na otrovne mamce te mogu pronaći ove mamce na velikim udaljenostima i neke su od njihovih populacija vrlo krhke. Populacija crkavice u Bugarskoj vrlo je podložna trovanju i vrlo je malena. Svaka se pojedina ptica računa u ovom trenutku.“

Također ističe kako je BirdLife u Španjolskoj zabrinut zbog velikog broja incidenata trovanja. Međutim, pristup koji potiče nevladina organizacija kroz LIFE projekt, jest izrada suvremenih akcijskih planova. „Njihova je provedba odgovornost država članica EU-a te se Komisija mora pobrinuti da se to i dogodi“, dodaje.

1

Alati za prikupljanje podataka i praćenje:

- Mreže zainteresiranih strana
- Dežurni telefoni/namjenske kontakt točke
- Timovi sa psima
- Satelitsko praćenje
- Ljudi

Primjeri dobre prakse:

- Korištenje povijesnih podataka
- Osiguravanje alata za prijavljivanje slučajeva
- Mobiliziranje lokalne mreže za prikupljanje podataka
- Osiguravanje protokola za rješavanje slučajeva trovanja
- Izrada i usklađivanje europskih baza podataka

Problem:

Trovanje je najozbiljnija prijetnja mnogim ugroženim pticama grabljivicama, poput orla krstaša u Mađarskoj. Znanje kada, gdje, kako i zašto se slučajevi trovanja događaju ključni su za smanjenje ove prijetnje zaštićenim vrstama ptica.

Rješenje:

U okviru projekta *HELICON* razvijena je baza podataka o slučajevima trovanja, ubijanja i o drugim nezakonitim aktivnostima protiv ptica grabljivica u Mađarskoj. Projektom *PannonEagle* baza podataka širi se na regionalnu razinu.

Ishod:

Više od 1000 slučajeva kriminala nad pticama u Mađarskoj upisano je u bazu podataka TOTEM. Godine 2018., ona će biti proširena i uključivati će podatke iz Austrije, Češke Republike, Slovačke i Srbije. „Teoretski, u budućnosti će biti moguće prikupiti podatke iz cijele Europe“, kaže voditelj projekta Márton Horváth.

Pročitajte više na stranici 14.

2

Problem:

Kod eja strnjarica i drugih zaštićenih vrsta ptica visoka je stopa smrtnosti mladih ptica.

Rješenje:

Satelitsko praćenje mladih ptica omogućuje nevladinim udrugama utvrditi uzroke smrtnosti. Na taj se način također otkrivaju nova mjesta za odmor i daje novi uvid u ponašanje zaštićenih vrsta.

Ishod:

Podaci o praćenju igraju ključnu ulogu u utvrđivanju slučajeva kriminala povezanog s divljom florom i faunom. Znanje o tome da se ptice prate može odvratiti ljude od nezakonitog ubijanja.

Pročitajte više na stranici 18.

3

Problem:

Nedostatak znanja o otrovima koji se koriste za nezakonito ubijanje ptica i uništavanje i ubijanje drugih vrsta divlje flore i faune otežava rješavanje ovog problema.

Rješenje:

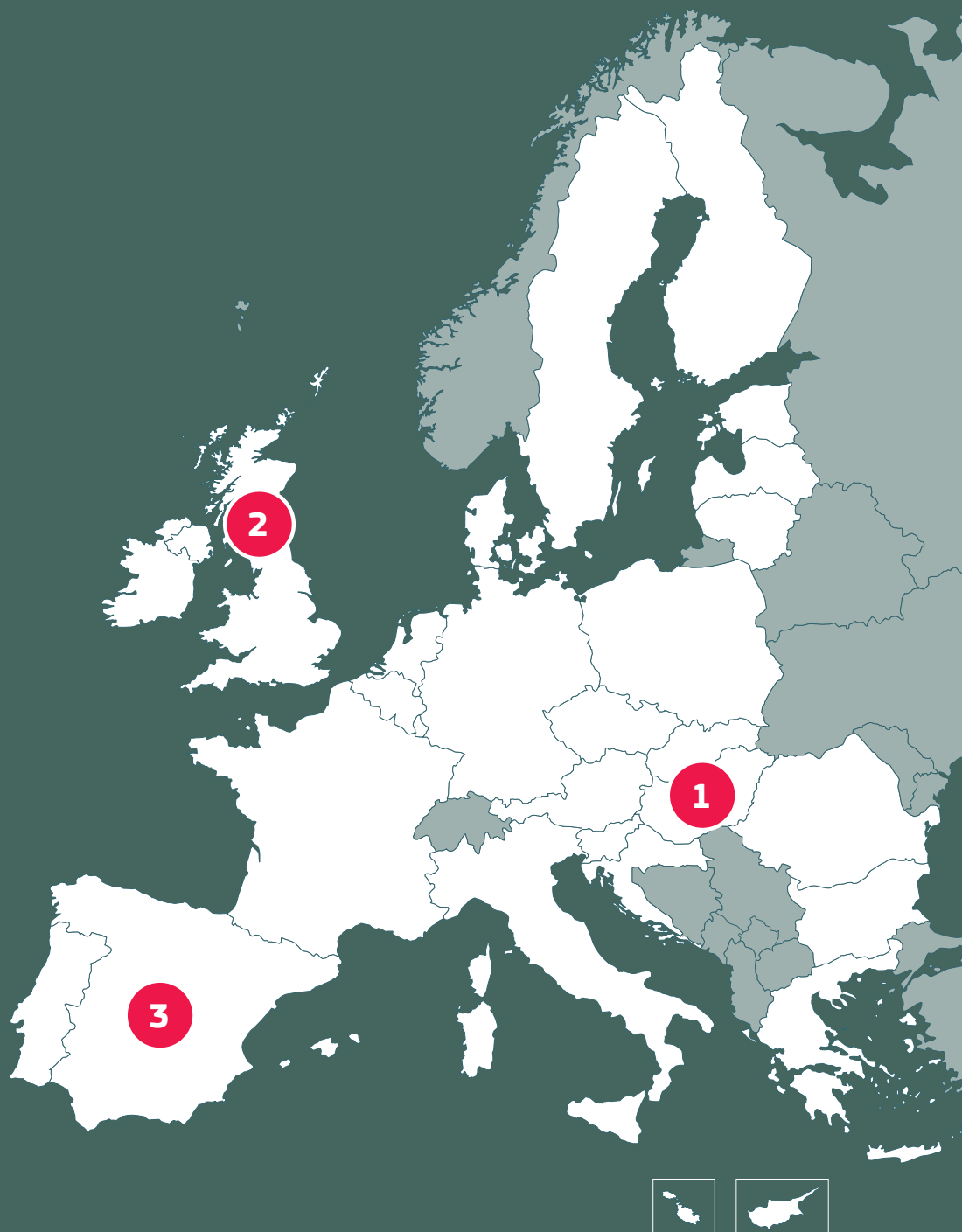
U okviru *VENENO NO* („bez otrova“), LIFE projekta u Španjolskoj, analizirani su podaci o više od 4000 slučajeva trovanja tijekom petogodišnjeg razdoblja. Na taj je način utvrđena potreba za jačim nadzorom nad marketingom i uporabom fitosanitarnih proizvoda, kako bi se spriječila njihova uporaba u otrovnim mamcima.

Ishod:

Saznanja iz projekta ugrađena su u nacionalne akcijske planove i Akcijski plan EU-a za sprječavanje nezakonitog trovanja vrsta divlje flore i faune.

Pročitajte više na stranici 20.

Praćenje i prikupljanje podataka

Prema europskoj bazi podataka o kriminalu povezanom s divljom florom i faunom

1

U okviru projekta *HELICON* izrađena je baza podataka o slučajevima trovanja, ubijanja i drugim nezakonitim aktivnostima protiv ptica grabljivica u Mađarskoj.

Projektom *PannonEagle Life* baza podataka širi se na pet srednjoeuropskih zemalja.

„S izradom baze podataka o pticama započeli smo 2007. godine“, prisjeća se Márton Horváth, iz BirdLife-a Mađarska (MME) i voditelj projekata *HELICON* i *PannonEagle Life*. Bili smo potaknuti gubitkom dva orla krstaša zbog trovanja 2005. godine. Sustavno prikupljanje podataka započelo je pretragom veterinarskih publikacija te publikacija o zaštiti prirode. „Prikupili smo sve poznate povijesne podatke sve do 1975. godine i pridružili ih novim podacima koje smo mi i naši kolege prikupili u nacionalnim parkovima“, kaže dr. Horváth.

Baza podataka projekta *HELICON* vodi se u programu Excel, ali podatci se objavljuju i na Google disku kako bi im mogli pristupiti projektni partneri. Ključni podatci uključuju: vrstu kriminala, mjesto, pogođene vrste, broj zahvaćenih primjeraka, istražno policijsko tijelo, veterinarska izvješća i, u slučaju trovanja, vrstu otrova (vidi okvir).

Radna skupina za borbu protiv trovanja, osnovana tijekom prvog LIFE projekta, okuplja sve vladine i nevladine organizacije uključene u zaštitu ptica grabljivica, kao što su uprave nacionalnih parkova, policija, veterinari i lovci. Oni pružaju informacije za bazu podataka, a zauzvrat mogu pristupiti neobrađenim podacima. Iz sigurnosnih razloga javni je pristup ograničen, ali su dostupna sažeta izvješća.

HELICON: pregled

*Mađarska je stanište najveće populacije orla krstaša (*Aquila heliaca*) u EU-u, sa 117 gnijezdećih parova zabilježenih 2010. godine. Iako se broj jedinki ove globalno ugrožene vrste polako povećavao od osamdesetih godina prošlog stoljeća, velik rast broja slučajeva nezakonitog ubijanja može preokrenuti pozitivan trend. Više od 50 orlova krstaša otrovano je u Mađarskoj u razdoblju do početka projekta *HELICON*. Ovaj LIFE projekt pokrenut je da bi se značajno smanjila stopa neprirodne smrtnosti orlova. To je postignuto mjerama za praćenje i čuvanje orlova i omogućavanje uspješnog parenja; mjerama za praćenje nezakonitog ubijanja, izradu baze podataka o kriminalu nad pticama i izradu protokola za istraživanje slučajeva trovanja; te mjerama za podizanje svijesti dionika o metodama upravljanja divljači prilagođenim orlovima, kao i za podizanje javne svijesti o zaštiti ptica grabljivica i negativnim utjecajima trovanja. Projekt je pomogao mađarskim vlastima otkriti i obraditi više slučajeva trovanja, što je dovelo do pet osuđujućih presuda. Došlo je do značajnog smanjenja broja slučajeva trovanja orlova krstaša (sa 16 slučajeva 2012. godine, na 1 slučaj 2016. godine). To je pomoglo u smanjenju stope smrtnosti ove vrste. Poznata gnijezdeća populacija orla krstaša sada je dosegla 200 parova u Mađarskoj.*

Pročitajte više na: <http://www.imperialeagle.hu/>

Fotografija: MME/Márton Horváth

„Ovaj projekt provodi se u pet zemalja, ali u budućnosti će biti moguće prikupiti podatke iz cijele Europe.“

Prikupljanje podataka

U okviru projekta *HELICON* izrađena su tri protokola za kriminal povezan s divljom florom i faunom, za veterinare, policiju i istražitelje na terenu. „Također smo izradili dijagram toka protokola u slučaju da netko pronađe truplo ili otrovni mamac na terenu. Prolazeći kroz sve da/ne mogućnosti, podatci mogu biti kategorizirani. Ako se sumnja na slučajno ili nezakonito trovanje, ono će biti uvršteno u bazu podataka o kriminalu nad pticama“, objašnjava dr. Horváth. „Slučajno trovanje orlova događa se, na primjer, jer lovci i dalje koriste olovno streljivo, a nakupljanje olova može uzrokovati toksikozu“.

Korisnik projekta, Mađarsko društvo za ornitologiju i zaštitu prirode (MME), izradilo je online obrazac za izvješćivanje, otvorilo namjensku telefonsku liniju i adresu e-pošte, kako bi svatko mogao prijaviti sumnju na nezakonito trovanje. „Otvorili smo dežurni telefon, ali da budemo iskreni, prijava građana bilo je malo“, kaže dr. Horváth, „no on služi kao dobar alat za upravljanje mrežom.“

Dežurni telefon vodi Gábor Deák, koji je na terenu nekoliko puta tjedno kao voditelj tima sa psima (vidi str. 46-47). Tim sa psima može brže reagirati na prijave i glavni je izvor podataka o

nezakonitim trovanjima. Oni su izravno povezani s novom online bazom podataka putem GPS sustava, koji prati i psa i vodiča. Od građana dobivamo oko 50 poziva godišnje, oko 10% poziva, a 90% poziva dolazi od zajednice za zaštitu prirode, lovaca ili veterinaru“, objašnjava Deák.

Mreža od oko 250 čuvara koji rade u mađarskim nacionalnim parkovima i 300 volontera koji sudjeluju u istraživanjima o pticama grabljivicama pruža vrijedne informacije o kriminalu povezanom s divljom florom i faunom. Čuvari također imaju izravne kontakte s lokalnim poljoprivrednicima, pa poljoprivrednici zovu čuvara koji onda zovu dežurni telefon MME-a. Lovce se potiče na prijavljivanje kriminala nad pticama putem mađarske Nacionalne komore lovaca koja sudjeluje kao partner u projektu.

Do kraja projekta *HELICON* (2012.-2016.), u bazi podataka o kriminalu nad pticama prikupljeno je 1023 zapisa, vezano uz 2350 primjeraka (uključujući 252 orla krstaša). Zabilježeno je 147 slučajeva trovanja ptica (od čega 89 nezakonitih, 14 slučajnih, a u 44 slučaja sumnja se na trovanje).

Izrada baze podataka TOTEM

LIFE projekt koji je u tijeku omogućuje IT timu u MME-ovom centru za praćenje da razvije i programira online bazu podataka pod nazivom *TOTEM*. „Baza će uključivati sve vrste podataka o smrtnosti ptica, životinja, gmazova i vodozemaca, ali će imati i poseban odjeljak o problemu trovanja“, kaže dr. Horváth.

Centar za praćenje usklađuje četiri baze podataka koje je razvio *HELICON* (gnijezdo orla, praćenje orla, satelitski praćene ptice i kriminal nad pticama), zajedno s drugim MME-ovim bazama podataka. Ključni je cilj usmjeriti sve podatke u atlas ptica za Mađarsku, u sklopu MAP-ove (Madáratlasz Program – atlas ptica) baze podataka.

Istražuju se i nove metode prikupljanja podataka o kriminalu nad pticama. „Postoji online aplikacija koju je izradio naš partner BirdLife Austria, tako da već imamo mobilnu aplikaciju za prikupljanje podataka, a naš je plan povezati ju s bazom podataka *TOTEM*“, kaže dr. Horváth.

TOTEM (nije akronim, već igra riječi od „mrtva životinja“) je izrađen je oko tri razine podataka, objašnjava dr. Horváth. „Prva se odnosi na određeni slučaj, na primjer, gdje počinitelj postavlja otrov na nekom području i trupla se nalaze na različitim mjestima“. Na ovoj razini, *TOTEM* pronalazi sve relevantne dokumente za određeni slučaj (npr. policijska i sudska dokumentacija).

„Druga razina, koju zovemo događaj, ima točan datum i mjesto“, nastavlja. Koordinate događaja u bazi podataka povezane su s Google kartama kako bi se prikazale lokacije. „Na jednom mjestu, na primjer, pronašli smo tri eje močvarice i dva gavrana. Za svaki pronađeni primjerak otvoriti ćemo spis na trećoj razini. U tu svrhu možemo učitavati fotografije, veterinarske dokumente o pojedinačnim primjercima, koncentraciji otrova i tako dalje.“

Prema europskoj bazi podataka

TOTEM (totem.mme.hu) donosi velike prednosti u pogledu izvješćivanja o podacima u usporedbi s Excelom. Na primjer, svaki novi dodani slučaj odmah se pojavljuje na kartama, a sažetci se mogu automatski generirati.

Tim PannonEagle Life-a rješava izazove spajanja nacionalnih baza podataka u regionalnu bazu podataka. „Imamo više od 1080 zapisa za Mađarsku. U svakoj zemlji partneri prikupljaju podatke, ali u različitim formatima, pa bismo ih htjeli sve spojiti u istu bazu podataka“, kaže dr. Horváth. „Cilj nam je završiti mađarsku verziju baze podataka, a potom, početkom 2018., započeti uvoz podataka iz preostale četiri PannonEagle zemlje: Austrije, Češke, Srbije i Slovačke“.

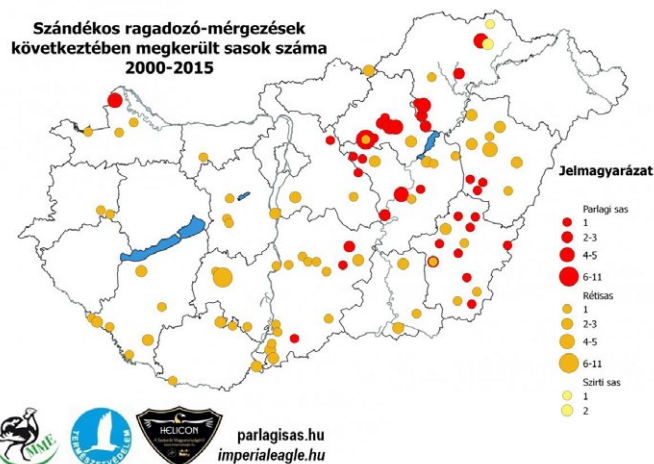

Komora lovaca

Mađarska Nacionalna komora lovaca (HHNC) okuplja oko 3500 članova lovne zajednice. Gábor Kovács iz HHNC-a objašnjava da je Komora sudjelovala u LIFE projektu kako bi pokazala predanost zaštiti orla krstaša.

U okviru projekta organizirani su sastanci tijekom godišnjih dana obuke lovaca. „Sudionicima su jasno prikazane posljedice nezakonitog ubijanja. U tom smislu vidljive su promjene stavova“, kaže Kovács. „Upravljanje s divljači i zaštita prirode imaju mnogo zajedničkih interesa“, dodaje on.

„Djelovanje HHNC-a na nacionalnoj razini znači da njegovi ekološki osviješteni članovi mogu značajno doprinijeti otkrivanju nezakonitih radnji“, napominje Kovács.

LIFE10 NAT/HU/000019

Naziv: Conservation of imperial eagles by managing human-eagle conflicts in Hungary

Korisnik: MME BirdLife Hungary

Kontakt osoba: Márton Horváth

E-pošta: horvath.marton@mme.hu

Internetna stranica: <http://imperialeagle.eu/>

Trajanje: 1. siječnja 2012. do 31. prosinca 2016.

Ukupni proračun: 2.100.000 eura

Doprinos LIFE projekta: 1.600.000 eura

Karbofuran

„Karbofuran je tvar koju najčešće nalazimo u nezakonitim otrovnim mamcima, iako smo zabilježili i slučajeve forata, a nedavno i neke slučajeve antikoagulanata koji se koriste kao rodenticidi“, kaže dr. Horváth. Ákos Horváth iz mađarskog Nacionalnog ureda za istrage objašnjava da postoje tri izvora karbofurana: „Prvo, postoje neke stare zalihe. Do 2008. godine, bio je dozvoljen u Mađarskoj i okolnim zemljama. Međutim, s obzirom na metodologiju trovanja očekujemo da uglavnom dolazi iz Austrije, gdje imaju drugačiju vrstu karbofurana koji je ljubičast. U Mađarskoj je bijel ili crven. Ovu ljubičastu vrstu može se pronaći čak u jugoistočnom dijelu Mađarske, tako da ona mora potjecati iz nezakonite trgovine. Treći je izvor vjerojatno nezakonita trgovina iz Ukrajine i Srbije. U Ukrajini je još uvijek dozvoljeno koristiti karbofuran, a vjerojatno postoje i velike nezakonite zalihe u Srbiji.“

Označavanje uz pomoć satelita daje borcima za zaštitu prirode i policiji ključne podatke

2

LIFE projekt za eje strnjarice daje Kraljevskom društvu za zaštitu ptica (RSPB) priliku da provede svoj najopširniji satelitski program označavanja za praćenje vrsta ptica grabljivica.

Sufinanciranje od strane Programa LIFE omogućilo je nevladinoj organizaciji RSPB u Velikoj Britaniji osposobljavanje tima kao i dobivanje službenih dozvola za označavanje ptica za sedam članova tima. Tim istražuje visoku stopu smrtnosti među mladim pticama, za mnoge od kojih se smatra da su podlegle nezakonitim pucnjavama na močvarnim staništima tetrijeba. „LIFE-ovo označavanje omogućuje nam saznati zašto su ptice uginule i pomaže nam saznati postoji li nešto što možemo učiniti“, kaže voditeljica projekta Cathleen Thomas.

Iako je izračunato da stanište u UK-u može podržati 30 pari eja strnjarica, 2016. godine uspješno su se razmnožila samo tri para.

Označavanje je također otkrilo nova mjesta za gnijezda i dalo nove uvide u ponašanje grabljivica.

Podatci označavanja također igraju ključnu ulogu u istragama nezakonitog ubijanja, jer jasno prikazuju mjesto incidenta. Istražni tim RSPB-a prikuplja dokaze i prosljeđuje ih policijskom službeniku za kriminal povezan s divljom florom i faunom. Gospođa Thomas smatra da označavanje može biti i metoda odvratanja s obzirom da je udio označenih ptica nepoznat. Godine 2016. označeno je 12 ptica, od kojih je samo pet bilo živo godinu dana kasnije. Očigledno je da je potreban veliki napredak, ali označavanje satelitima pokazuje se kao ključni alat u borbi protiv progona eja strnjarica.

Priča jednog označivača

Označavanje ptica nije novo, ali nova tehnologija je poboljšala kvalitetu podataka te ih učinila pouzdanijim. Oznake također postaju sve manje, pa se sve više ptica može sigurno označiti. U Ujedinjenom Kraljevstvu potrebno je oko tri godine obuke kako biste dobili dozvolu od Britanskog ornitološkog društva za postavljanje oznaka. „Razlog zašto je potrebno toliko vremena jest da treba paziti da je oznaka posebno prilagođena za pticu kako joj ne bi smetala kad napusti gnijezdo“, kaže Mark Thomas, službenik za istrage RSPB-a u Engleskoj, koji je službeno obučen za označavanje većih ptica, poput grabljivica, satelitskim oznakama.

Prije prvog obilježavanja vježbenici vježbaju na modelima ptica, „to su u suštini plišane igračke“, koje RSPB proizvodi za tu svrhu,

on objašnjava. „Satelitska oznaka [koja se koristi u LIFE projektu] slična je ruksaku koji ptica nosi na leđima, a remeni za ruksak idu pod krila ptica i pričvršćuju se na poseban način.“

Metode se razlikuju za različite vrste, a veće ptice mogu nositi veće oznake. Na primjer, ženska eja strnjarica veća je od mužjaka, a oznake na pticama ženka u LIFE projektu bile su u stanju prenositi podatke svaki dan. Označene ptice mužjaci bile su opremljene manjim uređajem koji je slao podatke samo svaka dva do tri dana.

Vrijeme postavljanja oznake od ključne je važnosti: optimalna je točka jedan ili dva dana prije nego što mlada ptica bude u stanju

Fotografija: Guy Anderson

„Naravno, ne želimo da ptice budu ubijene u roku od šest tjedana od označavanja, ali oznaka nam barem kaže da se to događa.“

letjeti, a kako bi donijeli tu odluku istraživači moraju posjetiti lokaciju gnijezda nekoliko puta prije označavanja. Nakon postavljanja oznake, istraživački tim bi trebao odmah započeti primati podatke. „Neke ptice će odmah prevaliti velike udaljenosti; neke će ostati unutar teritorija gnijezda – ali svakodnevno ćete moći vidjeti podatke na internetskoj stranici. Ako se radi o pticama koje su zanimljive za javnost, počet ćemo ažurirati našu internetsku stranicu i obavještavati ljude gdje se ptica nalazi i što radi.“

Ako oznaka prestane prenositi signal ili ga daje s istog mjesta, tim pretpostavlja da se nešto dogodilo s pticom i kreće u istraživanje.

Ako je ptica ilegalno ustrijeljena, oznaka se često uništava a ptica uklanja. Ponekad se ustrijeljene ptice mogu pronaći, ako ne uginu odmah. „Budući da podatci koje dobivamo kažu da se napon na oznaci smanjuje i da nema kretanja, otišli smo na lokaciju gdje smo zadnji put imali signal, pretražili tlo i pronašli pticu“, objašnjava gospodin Thomas.

„Prošle smo godine imali slučaj Rowana i Carol, dvije ptice označene u projektu, koje su pronađene mrtve, ali kad smo otišli k pticama i odnijeli ih na analizu, ustanovljeno je da su ustrijeljene.“

Borba za bolju provedbu

Transparentnost je parola LIFE projekta. „Ako lovočuvari ubijaju ove ptice na močvarnim staništima tetrijeba, što znamo da se događa, onda je naša apsolutna dužnost da te informacije postanu dio javne domene“, kaže gospodin Thomas.

„Ljudi imaju pravo znati pozadinu onoga što se događa, a zatim se boriti i tražiti bolju policijsku provedbu obrade kriminala povezanog s divljom florom i faunom“. Zapravo, policija je odredila progon ptica grabljivica kao nacionalni prioritet u borbi protiv kriminala povezanog s divljom florom i faunom, identificirajući eje strnjarice kao ključnu vrstu.

Projekt također štiti gnijezda tako što im otežava pristup. Dok je većina lokacija gnijezda posljednjih godina bila na zaštićenim područjima – i vrlo rijetko na privatnim močvarnim staništima

tetrijeba – pojedinačne su ptice i dalje ranjive. Mužjaci mogu loviti na do 15 km udaljenosti od gnijezda i stoga ih se mogu „dočepati“ na susjednim posjedima, priznaje g. Thomas. Ipak, označavanje pruža sliku onoga što se događa tim pticama, što prije nije bilo dostupno. „Naravno, ne želimo da ptice budu ubijene u roku od šest tjedana od označavanja, ali oznaka nam barem kaže da se to događa.“

LIFE13 NAT/UK/000258

Naziv: LIFE eje strnjarice

Korisnik: Kraljevsko društvo za zaštitu ptica (RSPB)

Kontakt osoba: Nick Folkard

E-pošta: nick.folkard@rspb.org.uk

Internetska stranica: <http://ww2.rspb.org.uk/our-work/conservation/henharrierlife/>

Trajanje: 01. srpnja 2014. do 30. lipnja 2019.

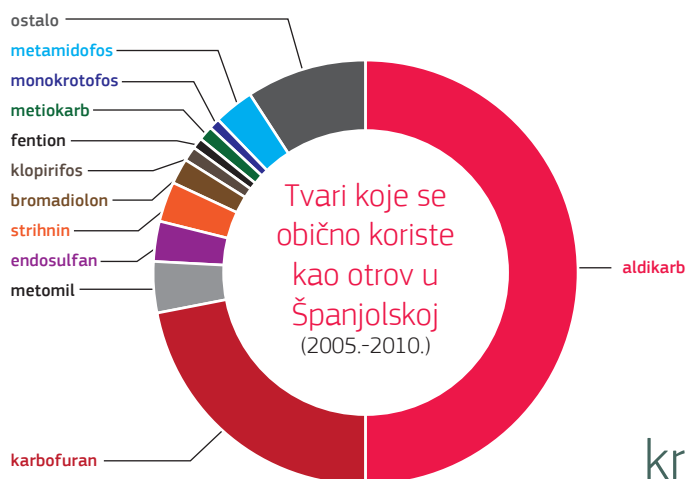
Ukupni proračun: 2.270.000 eura

Doprinos LIFE projekta: 1.135.000 eura

Poznavanje otrova

Projektom *VENENO NO* prikupljeni su opsežni podatci o otrovima koji se upotrebljavaju za nezakonito ubijanje ptica.

Dobivena baza podataka vrijedan je izvor za razumijevanje i borbu protiv kriminala povezanog s divljom florom i faunom.

„Zbirka podataka o trovanju omogućila nam je dobiti dobru sliku o tome što se događa u Španjolskoj“ kaže David de la Bodega Zugasti, koordinator projekta *VENENO NO* (2010.-2014.) i trenutno koordinator Europske mreže za suzbijanje kriminala protiv okoliša (ENEC) u Španjolskom ornitološkom društvu (SEO)/BirdLife.

U istraživanju provedenom u okviru projekta koje obuhvaća razdoblje od 2005. do 2010. godine analizirano je 4395 primjeraka raznih vrsta koje su ubijene otrovnim mamcima u Španjolskoj. Istraživanja pokazuju da se samo oko 7% do 10% otrovanih životinja pronađe. Na temelju toga, SEO/BirdLife je procijenio da je u tih pet godina oko 45000 životinja moglo biti ubijeno otrovom. Uzorci su uključivali visoko ugrožene vrste, kao što su crvena lunja (*Milvus milvus*: 297), španjolski orao (*Aquila adalberti*: 30) i kosto-berina (*Gypaetus barbatus*: 13).

Analiza je provedena u suradnji s IRCE-om (Španjolskim institutom za istraživanje divljači i divlje flore i faune) koji je također pomogao u oblikovanju standardiziranog protokola za toksikološke laboratorije i centre za spašavanje divlje flore i faune koji se upotrebljava prilikom rješavanja slučajeva nezakonitog trovanja.

Izješće projekta pokazalo je da se za pripremu otrovnih mamaca upotrebljava više od 70 tvari. To su uglavnom bili fitosanitarni proizvodi i biocidi. Najčešće korišteni su aldikarb (50%) i karbofuran (22%), od kojih su oba zabranjena u EU-u (vidi sliku).

Ukupno je prikupljeno 1694 otrovnih mamaca, uglavnom u obliku komada mesa. Projektni tim je ponekad našao cijele leševe impregnirane otrovom kao mamac. Uobičajeni prehrambeni proizvodi

koji su se upotrebljavali kao mamac obuhvaćali su kruh, jaja i konzerviranu ribu. Takvi mamci predstavljaju potencijalnu opasnost za ljude, osobito kada se postavljaju u parkove i druge javne prostore.

Analiza podataka pokazala je da se u više od 70% slučajeva radilo o trovanju grabežljivaca koji se natječu za lovne vrste (npr. jarebice ili kunići). Daljnji slučajevi bili su povezani sa pčelarstvom (8%), stočarstvom (5%) i urbanim područjima (9%) gdje su kućni ljubimci (psi i mačke) bili glavne žrtve.

Istraživanja primjerice internetske prodaje otkrila su trgovinu zabranjenim pesticidima koji nisu bili eliminirani iz zaliha na crnom tržištu. Projektni tim zaključio je da postoji potreba za jačim nadzorom nad prodajom i uporabom fitosanitarnih proizvoda radi sprječavanja njihove uporabe u otrovnim mamcima.

„Jedan od glavnih rezultata koji je postignut zahvaljujući projektu bio je Akcijski plan EU-a za sprječavanje nezakonitog trovanja divlje flore i faune“, kaže de la Bodega. „Plan se temelji na akcijskim planovima razvijenima u sklopu LIFE projekta“.

LIFE08 NAT/E/000062

Naziv: *VENENO NO – Action to fight illegal poison use in the natural environment in Spain*

Korisnik: SEO/BirdLife

Kontakt osoba: David de la Bodega

E-pošta: ddelabodega@seo.org

Internetska stranica: <http://www.venenono.org>

Trajanje: 1. siječnja 2010. do 30. ožujka 2014.

Ukupni proračun: 1.672.000 eura

Doprinos LIFE projekta: 647.000 eura

Fotografija © ARurales-Cataluña

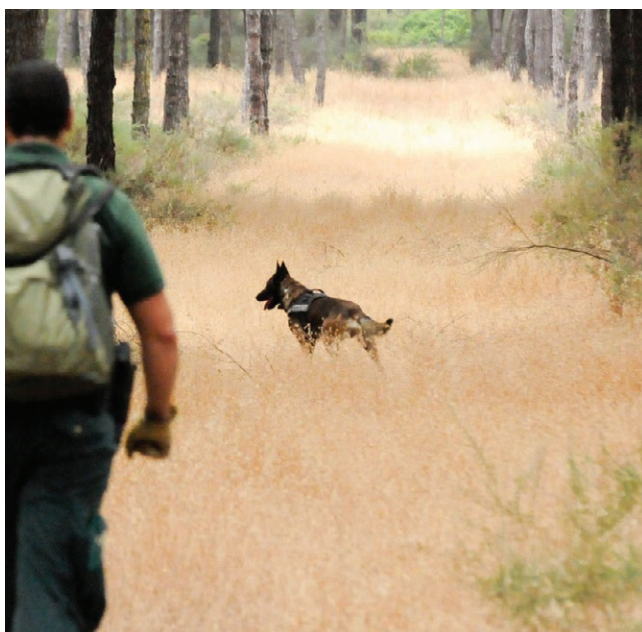

VENENO NO: pregled

Cilj projekta VENENO NO („ne otrovu“) bio je smanjiti nezakonitu uporabu otrova u Španjolskoj. U sklopu projekta provedene su akcije preporučene nacionalnom strategijom Španjolske u vidu sprječavanja nezakonite uporabe otrovnih mamaca u ruralnim područjima. Projekt je bio usmjeren na tri fokusna područja: procesuiranje kriminala; sprječavanje i odvraćanje; i usklađivanje znanja i informacija. Glavni ishodi projekta bili su izgradnja kapaciteta za istragu i procesuiranje slučajeva trovanja te trajno uvođenje trovanja zaštićene divlje flore i faune u fokus politike u Španjolskoj.

„Zbirka podataka o trovanju omogućila nam je dobiti dobru sliku o tome što se događa u Španjolskoj“

Pročitajte više na: <https://www.venenono.org/>

Fotografija © Guardia Civil SEPRONA

1

Problem:

Ne postoji dovoljno odgovarajućih mjera koje bi ljude odvraćale od postavljanja otrovnih mamaca

Rješenje:

Projekti kao što su LIFE *Under Griffon Wings* (Projekt za spas bjeloglavog supa) u Italiji i *Return of the Neophron* (Povratak crkavice) u Grčkoj uložili su sredstva u timove sa psima za borbu protiv otrova.

Ishod:

Neizravni dokazi ukazuju na to da timovi sa psima imaju vrijedan učinak u odvraćanju od postavljanja otrovnih mamaca.

Pročitajte više na stranici 24.

5

Problem:

Svijest o tome da je kriminal povezan s divljom florom i faunom zaista kriminalno vrlo je niska u nekim dijelovima Europe.

Rješenje:

Bugarsko društvo za zaštitu ptica razvilo je program nagrada u okviru LIFE projekta kako bi se prepoznali pojedinci koji „štite šume i orlove Bugarske“. Na Cipru je pokrenuta velika komunikacijska kampanja kako bi se povećala svijest o utjecaju nezakonitog hvatanja ptica na biološku raznolikost.

Ishod:

Prepoznavanjem 35 pojedinaca, uključujući i sedmero koji su odigrali ulogu u sudskim postupcima protiv kriminala povezanog s divljom florom i faunom, kampanja Bugarskog društva za zaštitu ptica (BSPB) podigla je svijest o tom problemu u Bugarskoj. Upoznavanje javnosti s problemom kriminala povezanog s divljom florom i faunom imati će važan doprinos. Istraživanja na Cipru nakon kampanje LIFE projekta ukazuju na značajan rast svijesti o tome da je hvatanje životinja u zamke problem.

Pročitajte više na stranici 31.

2

Problem:

Postavljanje otrova radi zaštite stoke i divljači još uvijek se smatra „nužnim zlom“ u mnogim dijelovima Europe. Međutim, ova nezakonita praksa ima mnoge nehotične negativne posljedice na zaštićene vrste, radne pse i kućne ljubimce.

Rješenje:

Kao dio projekta *Return of the Neophron*, Grčko ornitološko društvo izgradilo je veliku mrežu za borbu protiv trovanja koja uključuje pastire, lovce i druge članove lokalnih zajednica.

Ishod:

Mreži za borbu protiv trovanja u Epirusu, u Grčkoj, priključilo se više od 150 dionika. „Čini se da ima sve manje i manje slučajeva trovanja,“ kaže koordinator mreže, Haritakis Papaioannou.

Pročitajte više na stranici 25.

3

Problem:

Potrebne su učinkovitije metode za odvraćanje ljudi od krivolova zaštićenih vrsta ptica. Naprednija tehnologija bila bi dobrodošla.

Rješenje:

LIFE projekti donose inovacije kao što su „lokator mrtvog tijela“ i pametni sustavi ophodnje koji odvraćaju krivolovce i mogu pomoći u provođenju zakona. Timovi LIFE projekata koristili su i već poznate tehnologije kao što su foto-zamke, a koje su također bile vrlo učinkovite.

Ishod:

Pametnan sustav ophodnje u Grčkoj spriječio je smrtnost male lisaste guske, vrste koju je Međunarodna unija za zaštitu prirode (IUCN) klasificirala kao ugroženu. Foto-zamke kojima su promatrana gnijezda Bonellijevog orla na Sardiniji spriječila su krivolov 2017. godine. Uporaba prototipa „lokatora mrtvog tijela“ koji podupire velika mreža volontera i lovaca koji love na održiv način, pomaže u provedbi talijanskog nacionalnog plana borbe protiv nezakonitog lova na ptice.

Pročitajte više na stranici 27.

4

Problem:

Na nekim se mjestima zaštićene ptice ubijaju zbog primjene tradicionalnih neselektivnih metoda lova.

Rješenje:

Širenje pozitivnih poruka o biološkoj raznolikosti putem škola može biti učinkovit način promicanja ciljeva zaštite ptica, kao što pokazuju naponi LIFE projekata na Sardiniji i u Bugarskoj.

Ishod:

Angažirani mladi ljudi pomogli su starijim generacijama u sagledavanju problema, bez upiranja prstom i optuživanja.

Pročitajte više na stranici 30.

6

Problem:

Nezakoniti ribolov glavna je prijetnja pticama močvarnih staništa i ribljem fondu na nekim područjima mreže Natura 2000.

Rješenje:

Projektima Programa LIFE u Bugarskoj i Italiji uspostavljani su protokoli za borbu protiv krivolova kao potpora nadležnim tijelima za provedbu zakona. Projekti su imali veći utjecaj zahvaljujući uključivanju ribolovnih i lovničkih udruga kao i zaštitara prirode.

Ishod:

U Bugarskoj, u okviru projekta *LIFE FOR THE BOURGAS LAKES* (Život za burgaska jezera) uspostavljeno je partnerstvo koje je doprinijelo prijavljivanju većeg broja slučajeva nezakonitog ribolova, smanjenju broja prekršaja i razvoju održive gospodarske aktivnosti poput sportskog ribolova umjesto nezakonitog komercijalnog ribolova. U okviru LIFE projekta *BARBIE* u Italiji usuglašen je protokol s ribolovnim udrugama, čime je otvoren dijalog s nadležnim tijelima vlasti.

Pročitajte više na stranici 33.

Problem:

Nezakonit izlov jesetre prijeti dugoročnom opstanku ove zaštićene vrste. Ova ribolovna aktivnost usko je povezana s nezakonitom trgovinom kavijarom.

Rješenje:

U okviru dva LIFE projekta uspostavljena je uska suradnja s ribarskim zajednicama na rumunjskoj i bugarskoj strani donjeg toka Dunava. To je značilo rješavanje uzroka nezakonitog ribolova i pružanje ekonomski prihvatljivih alternativa.

Ishod:

Inicijalni LIFE projekt, *SAVING DANUBE STURGEONS* (Projekt borbe za spas jesetre), povećao je lokalnu svijest o problemu kroz tim „zagovornika jesetre“ koji je izgradio most između nadležnih tijela vlasti i ribarskih zajednica. Povjerenje izgrađeno prvim projektom omogućilo je tekući projekt, *LIFE FOR DANUBE STURGEONS*, koji ima za cilj veću podršku zabrani lova na jesetre, povećanje svijesti o zabrani među trgovcima i povećanje sposobnosti za provođenje zabrane ribarenja i trgovine. Projektom je uspostavljen i pilot poslovni pothvat kako bi se u praksi dokazalo postojanje alternativa.

Pročitajte više na stranici 36.

Prevenција

Timovi sa psima odvrćaju ljude koji postavljaju otrove

1

Više od 20 projekata iz Programa LIFE pokazalo je da osnivanje timova s psima za otkrivanje otrova može biti učinkovita metoda odvrćanja od kriminala povezanog s divljom florom i faunom. Timovi sa psima utvrdili su žarišne točke trovanja i promovirali izvješćivanje od strane javnosti o trovanju divljih životinja.

„Timovi sa psima služe ne samo pronalaženju dokaza trovanja, već i davanju do znanja zajednici da je trovanje životinja kriminal i da su vlasti predane njegovu progonu“

Prvi tim sa psima za otkrivanje otrova na Sardiniji osnovan je zahvaljujući LIFE projektu *Under Griffon Wings*, za očuvanje bjeloglavog supa (*Gyps fulvus*) na otoku. Tim sa psima je zajednička inicijativa odjela za veterinarsku medicinu Sveučilišta u Sassari koji obučava i čuva životinje te regionalne policije za zaštitu okoliša koja obavlja ophodnje tijekom cijele godine, četiri do šest puta mjesečno.

„Timovi sa psima služe ne samo pronalaženju dokaza trovanja, već i davanju do znanja zajednici da je trovanje životinja kriminal i da su vlasti predane njegovu progonu“, objašnjava voditelj projekta Fiammetta Berlinguer sa Sveučilišta u Sassari. „Prije ophodnji, tim sa psima za otkrivanje otrova odlazi u lokalne gradove, distribuira letke i razgovara s ljudima kako bi svi upoznali

rizike od trovanja i na kraju bili motivirani trovanja prijaviti vlastima.“ Sve više slučajeva se prijavljuje i projektni partneri planiraju nastaviti preglede zabilježene GPS-om u doglednu budućnost.

Otrovani mamci velik su problem za stvinare koje obuhvaća projekt *the Return of the Neophron* (Povratak crkavice) u Grčkoj. Projektni timovi sa psima (brzo) reagiraju na pozive iz mreže dionika, koja je stvorena zahvaljujući projektu. Elzbieta Kret iz organizacije WWF Grčka je trenerica pasa koja radi s belgijskim ovčarom Malinois po imenu Kiko. Ona objašnjava da je uporaba pasa prije svega preventivna mjera. „Kad javnost vidi da pas njuši otrovani mamac, mogu vidjeti da se šumarska služba i policija brinu oko otrova“, kaže ona. To bi moglo odvratiti potencijalne trovače od postavljanja otrovanih mamaca.

Timovi sa psima za vukove

U okviru projekta *WOLF IN THE ALPS* (Vuk u Alpama) u istočnom i zapadnom dijelu planinskog lanca osnovani su timovi za otkrivanje otrova od četiri ili pet pasa i rukovatelja. Projekt je osmišljen za odvrćanje potencijalnih trovača od ubijanja vukova koji se vraćaju u ove dijelove Alpa. Novi timovi rade zajedno s timovima čuvara parka ili čuvara šuma koji se bore protiv

krivolova u slučaju trovanja. Zahvaljujući projektu trenutno se provode četiri velike istrage.

Potpura lovaca bila je ključna. Projekt je uključio lovačke okruge koje obilazi stražar kojeg plaćaju lovci da surađuju s timovima sa psima u prikupljanju dokaza. „Lovci općenito iskazuju podršku, osobito u

područjima gdje su se vukovi upravo vratili“, potvrđuje Francesca Marucco, tehnički voditelj projekta.

Ona također vjeruje da timovi sa psima imaju učinak odvrćanja: „To je najvažniji rezultat cijelog posla“, zaključuje.

Crkavica (*Neophron percnopterus*) • Fotografija: Bogdan Boev

2

Uspostava mreže protiv trovanja

LIFE projekt ima lokalne sudionike u sjeverozapadnoj Grčkoj koji su izravno uključeni u borbu protiv nezakonite upotrebe otrovanih mamaca. Haritakis Papaioannou iz Grčkog ornitološkog društva (HOS) koordinira Mrežu dionika za borbu protiv trovanja divlje flore i faune u regiji Epir.

„Podrijetlom sam iz ovog mjesta pa imam vrlo dobre veze s ljudima koji žive na planinama“, objašnjava Haritakis Papaioannou. „Kad bi im pristupio netko iz Atene, možda ne bi bio toliko uspješan u tome da mu se ljudi pridruže!“

Mreža je pokrenuta 2012. godine kao dio LIFE projekta *Return of the Neophron*, za očuvanje crkavice (*Neophron percnopterus*). „Stvari su pomalo napredovale“, prisjeća se gospodin Papaioannou. „Iz mjeseca u mjesec sve više ljudi se uključivalo u projekt. Trenutačno imamo više od 150 članova koji žive na ovom području ili su njime povezani: pastiri, lovci, granična policija itd.“

Pouke

- Uspostaviti lokalne mreže protiv trovanja
- Uvaženi lokalni ljudi za vođenje/mobiliziranje mreže
- Upoznavanje ljudi s problematikom bez vršenja pritiska (sastancima licem u lice na mjestima na koja zalaze, a ne pristupom odozgo prema dolje organiziranih sastanaka)
- Pokazati kako se može riješiti njihov problem - gubitak pasa zbog trovanja
- Raditi s lovačkim udrugama, a ne protiv njih
- Pružiti članovima mreže osjećaj pripadnosti i motivaciju za nastavak
- Održavati svoju mrežu - održavati kontakt.

Priča jednog pastira

George Spanos je 56-godišnji poljoprivrednik koji čuva obiteljsko stado od 500 ovaca. Od kasne jeseni do ranog ljeta, ovce pasu na ravninama grada Konitsa u Epiru, u blizini granice s Albanijom. Svakog ljeta g. Spanos penje se tri sata s polovinom stada do jednog od najudaljenijih planinskih područja Grčke, klanca Aoos u nacionalnom parku Vikos Aoos.

Gospodin Spanos je nekoliko puta iskusio neželjene negativne posljedice trovanja. „Posljednji put je bilo prije otprilike tri godine, kada je tijekom šest mjeseci nestalo pet mojih pastirskih pasa. Pronašao sam jednog i odveo ga veterinaru. Bio je otrovan metomilom, koji su vjerojatno postavili lovci na veprove.“

„Korištenje otrova na stočnim pašnjacima gdje postoje velike zvijeri – posebno smeđi medvjedi i vukovi – veliki je problem za ljude poput mene. Kada izgubite pastirske pse zbog mamaca, posebno zrele, iskusne pse, to ostavlja cijelo stado ranjivim od grabežljivaca“, kaže on.

„Otkad je pokrenuta mreža protiv trovanja, bilo je manje trovanja“, kaže g. Spanos. Također vjeruje da ima manje ljudi koji postavljaju otrovane mamce, no „oni koji to čine, ponekad to ponavljaju“.

Gospodin Spanos kaže da je mreža protiv trovanja najbolja prilika za pastire da zajedno rade kako bi riješili taj problem, a da se istodobno zaustavi osiromašivanje prirode iz godine u godinu. „Tko su najbolji ljudi za zaštitu rijetkih vrsta? Ljudi koji trajno žive i rade na selu, poput pastira“, navodi.

„Gotovo su svi pastiri i polovina lovaca izgubili barem jednog psa zbog trovanja“

Kafići i dalekozori

Dobivanje povjerenja lokalne zajednice bilo je od presudne važnosti za izgradnju mreže protiv trovanja. To znači upoznavanje ljudi s problematikom bez vršenja pritiska na njih. „Javni susreti nisu dobra metoda. Najbolje je otići izravno k ljudima, primjerice u kafiće gdje idu nakon mušnje ujutro ili kasno navečer“, objašnjava gospodin Papaioannou.

Općenito, mreža je vrlo dobro primljena. „Čak i ako ljudi ne žele sudjelovati, znaju da je trovanje veliki problem. Gotovo su svi pastiri i polovina lovaca izgubili barem jednog psa zbog trovanja“, kaže on.

„Surađujemo izravno s lokalnom lovačkom udrugom, lovočuvarima i regionalnim lovačkim odborom. Na taj način lakše uvjerimo lokalne lovce da sudjeluju“, objašnjava gospodin Papaioannou.

Mreža Epir također uključuje predstavnike glavnih državnih tijela i lokalnih interesnih skupina: „Udruženje prijatelja gljiva ili

seoski planinarski klub, primjerice“, ističe g. Papaioannou. Članovi mreže ga pozivaju kad pronađu životinju za koju sumnjaju da je otrovana. „Neki od njih razgovaraju s drugim pastirima, drugim lovcima, pa ljudi koji bi mogli koristiti otrov znaju da lokalni ljudi promatraju i da se žele brinuti o svom području“, dodaje.

„Kažem svim članovima mreže da pozovu najbližu nadležnu šumarsku službu ili policiju da obišu potencijalni incident. Katkad agencije nisu u mogućnosti izaći na teren. U tom slučaju idem ja, a zatim prosljeđujem detalje šumarskoj službi ili policiji“, objašnjava gospodin Papaioannou.

Još jedna važna uloga koju ima mreža jest pokazati da postoje učinkovite alternative otrovu za čuvanje stoke. „Podijelili smo 27 električnih ograda i oko 60 pari dalekozora najaktivnijim članovima mreže“, kaže on. „Kada ljudi imaju osjećaj pripadnosti, osjećaju dužnost sudjelovanja, daju nam informacije i pomažu nam“.

LIFE-ova ostavština

Gospodin Papaioannou kaže da je mreža protiv trovanja već imala značajan utjecaj. „Činjenica da su ti ljudi vani i razgovaraju jedni s drugima – jedan lovac ili pastir s drugim – je najpoželjniji utjecaj. Čini se da ima sve manje i manje slučajeva trovanja.“

„Ljudi sada znaju što trebaju učiniti ako pronađu otrovanu životinju. Čak i bez nas mislim da će se mreža nastaviti“, smatra

gospodin Papaioannou. Projekt *Return of the Neophron* pomogao je Grčkoj nacionalnoj skupini protiv trovanja raditi na intenzivniji i sustavniji način. „Naš je sljedeći cilj ponoviti ono što smo učinili ovdje u Epiru na području Meteora u Tesliji (istočno-središnja Grčka)“.

Preventivna tehnologija

„Samo se istinskim interesom i voljom za zaštitu biološke raznolikosti može iskoristiti puni potencijal svakog visokotehnološkog sustava“

Fotografija: LIFE10 NAT/GRI/000638/HOS/ManoliaVougioukalou

Tehnologija igra ključnu ulogu u sprječavanju nezakonitog ubijanja ugroženih vrsta ptica zahvaljujući inovacijama kao što su ,lokator mrtvih ptica‘ i pametni patrolni sustav, ali i uhodane tehnologije kao što su fotozamke.

Johannes Fritz vodi LIFE projekt za ponovno uvođenje čelavog ibisa u Europu. Tijekom jesenske migracije 2017. godine projekt je isprobao prototipnu tehnologiju koja omogućuje brzi odgovor na gubitak

signala za praćenje. „Najvažnije je dobiti informacije o nesreći što je prije moguće. U idealnom slučaju, čim se ista dogodi. Stoga smo došli na ideju „lokatora mrtvih ptica“, senzora koji prepoznaje da se dogodila

nesreća i odmah prenosi poziciju na kojoj se ista dogodila“, objašnjava dr. Fritz, osnivač i voditelj austrijske nevladine organizacije *Waldrappteam*.

Kada se tehnologija potpuno uhoda, projektni tim može po primitku signala iz lokatora informirati svoju mrežu od oko 700 volontera. Cilj je brzo saznati što se dogodilo ptici, idealno unutar jednog do jednog i pol sata od upozorenja. „Obavještavaju policiju i predaju tijelo ptice, ili što god treba učiniti“, kaže dr. Fritz. Tim LIFE

projekta surađuje s talijanskim odvjetnicima i vodećim forenzičkim institutom u zemlji u pogledu paketa obuke za volontere. Tu je i zasebna radna skupina koju organiziraju sâmi lovci i kojom upravlja najveća talijanska lovačka udruga *Federazione Italiana della Caccia*.

Lovci brinu

„Uložili smo mnogo energije i novca u razvoj lokatora mrtvih ptica“, objašnjava dr. Fritz. Ideja je upotrebljavati ga ne samo za čelave ibise, već opremiti i ostale ptice selice ovim uređajem. Potrebno je i širiti informacije unutar lovačke zajednice o postojanju lokatora jer značajno povećava rizik za krivolovce. Ulažemo novac u svaku pticu koju pustimo te na taj način možemo odrediti novčanu štetu ubijanja jedne ptice: između 20.000 i 70.000 eura. Ako uspijemo identificirati lovca koji je pucao na naše ptice pokrećemo građansku parnicu tražeći naknadu štete. Samo širenje informacije da imamo 'lokatore mrtvih ptica' i da je novčana šteta visoka upozorava one lovce na terenu koji ne slijede pravila da paze i

budu oprezniji glede nezakonitog lova na ptice.“

Lokator mrtvih ptica je razvijen u suradnji s Max-Planckovim institutom za ornitologiju u Starnbergu u Njemačkoj i drugim institucijama. Trenutni prototip je zasebna jedinica; a cilj je integrirati ju s GPS uređajem za praćenje.

„Lokator mrtvih ptica i mreža dobrovoljaca trebali bi znatno poboljšati vjerojatnost identifikacije i progona počinitelja. Može pomoći u provedbi talijanskog nacionalnog plana protiv nezakonitog lova na ptice“, kaže dr. Fritz.

Pametni patrolni sustav

U Grčkoj je projekt zaštite male guske (*Anser erythropus*) na ključnim odmorima i zimovalištima ptica na jezeru Kerkini i delti Evros uspješno kombinirao tehnologiju s ljudima u takozvanom 'pametnom patrolnom sustavu' (SPS). Tri elementa koja čine sustav SPS su 'daljinska jedinica' (solarne nadzorne kamere postavljene na području interesa); 'kontrolni centar' gdje obučeni čuvari mogu pregledavati i obrađivati slike s udaljenih jedinica; i 'mobilna jedinica' - patrolno vozilo s pogonom na 4 kotača opremljeno radio uređajem (VHF-om), ugrađenom GPS jedinicom i tabletom s GPS uređajem za praćenje. Mobilna jedinica je u kontaktu s kontrolnim centrom i može provoditi provjere na terenu.

„Daljinska jedinica pruža dobar pregled svih aktivnosti koje se odvijaju na području interesa danju i noću“, kaže voditeljica projekta Manolia Vougioukalou. Sustav SPS se upotrebljava tijekom mjeseci kada mala guska boravi u Grčkoj (listopad-ožujak). Tijekom LIFE projekta provedeno je oko 2500 provjera lovaca te je za većinu utvrđeno da zakonito lovi druge vrste.

Nema zabilježene smrtnosti

Zahvaljujući patrolnom sustavu i usklađenim aktivnostima za podizanje svijesti tijekom projekta je zabilježena „nulta stopa smrtnosti“ male guske, kaže gđa Vougioukalou. „Sustav SPS je također otkrio niz nezakonitih i/ili potencijalno prijeteci aktivnosti - nezakoniti ribolov, krijumčarenje morske hrane i nekontrolirani turizam - koji se odvijaju pokraj okupljališta ptica u zaštićenim područjima“.

Iako je LIFE projekt sada završen, uprava na tijela jezera Kerkini i nacionalnog parka delta Evros nastavljaju upotrebljavati sustav SPS radi zaštite zimovališta male guske.

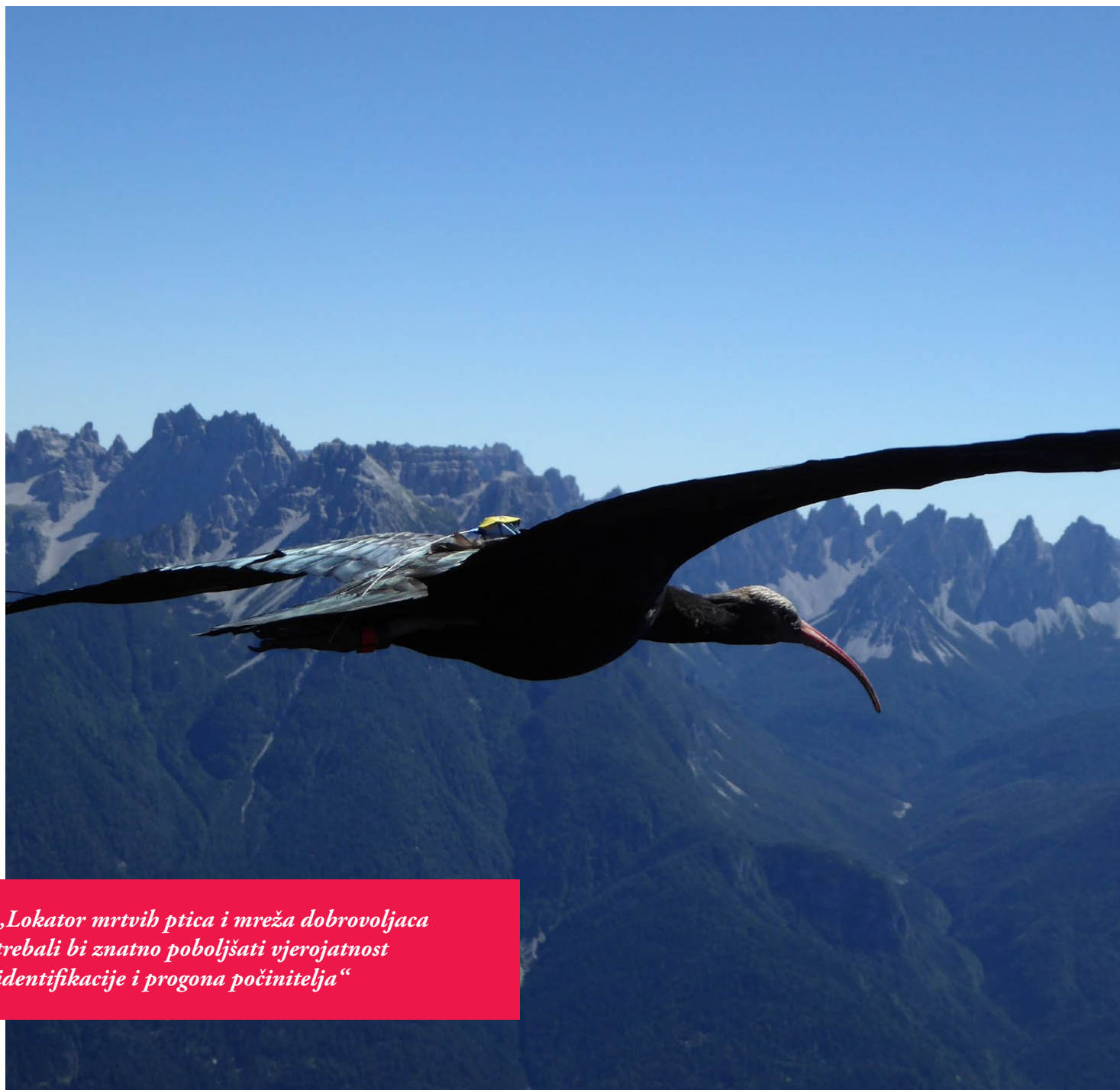
Gđa Vougioukalou smatra da je kombinacija 'daljinskog nadzora' i 'ljudske prisutnosti na terenu' učinila sustav SPS tako upečatljivim uspjehom. „Samo se istinskim intere-

Postavljanje fotozamki radi zaustavljanja krivolova na Siciliji

LIFE ConRaSi je tekući projekt posvećen zaustavljanju krivolova nad gnijezdima prugastog orla, crkavice i krškog sokola na Siciliji. Godine 2017. partner projekta Coop. Silene postavio je 28 fotozamki na više od 21 lokacije. „Fotozamke emitiraju slike koje snime na lokaciji gnijezda putem GSM mreže. Središnji tim prima slike elektroničkom poštom u stvarnom vremenu“, objašnjava voditelj projekta Gianluca Catullo. Bez dodatne podrške volontera, nadzorni kamp projekta u mjestu Castel di Iudica pratio je uspješno odrastanje dvaju ptica prugastog orla u lipnju 2017. godine. „Metoda djeluje: ovo je bila prva godina nakon dugo vremena u kojoj nijedno gnijezdo nije bilo predmet krivolova“, kaže Catullo. „Krivolovci su svjesni aktivnosti nadzora koja ima odvraćajući učinak“, smatra.

som i voljom za zaštitu biološke raznolikosti može iskoristiti puni potencijal svakog visokotehnološkog sustava“.

„Lokator mrtvih ptica i mreža dobrovoljaca trebali bi znatno poboljšati vjerojatnost identifikacije i progona počinitelja“

Dodatne patrole imaju prednosti za ptice na Cipru

U okviru projekta LIFE-FORBIRDS koji je završio prošle godine, provedene su mjere za očuvanje ptica u nizinskim šumskim staništima na Cipru. Aktivnosti su uključivale vrlo vidljivu kampanju podizanja svijesti o nezakonitom hvatanju i ubijanju ptica koja je uključivala televizijske propagandne poruke i reklamne panoje uz prometnice, kao i aktivnosti u školama. Projektni tim osnovao je savjetodavni odbor za predlaganje mjera za rješavanje kriminala nad pticama na tri područja mreže Natura 2000. Jedna od najučinkovitijih bila je blokiranje pristupa mjestima za hvatanje i povećanje broja patrola koje je provodila Služba za divljač i faunu.

Rezultat je bilo povećanje u otkrivanju kriminala nad pticama u zaštićenim područjima od 57%. Praćenje pokazuje da je od uvođenja mjera iz projekta blago porastao broj gnijezdećih parova iz tri vrste vrapčarki koje su pogođene hvatanjem.

Pouke

- Tehnologija može pomoći u sprječavanju kriminala povezanog s divljom florom i faunom
- Mjere kao što su lokatori mrtvih ptica, fotozamke i pametni patrolni sustav imaju dokazano preventivno djelovanje
- Tehnološka rješenja ne rješavaju problem u potpunosti: trebaju biti dio šire strategije koja uključuje i ljude.

Pozitivna kampanja protiv krivolova

4

„Vidio sam sjaj u očima učenika.“

Organiziranje aktivnosti u školama pokazalo se učinkovitim načinom podizanja svijesti o kriminalu povezanom s divljom florom i faunom kroz uključivanje mladih umova koji nastavljaju širiti poruku poštovanja prema zaštićenim vrstama.

Razgovor s učenicima, srednjoškolcima i njihovim nastavnicima također je način izbjegavanja izravnog suočavanja s krivolovcima i sprječavanja razvijanja nove generacije krivolovaca. Ovakav pristup je naveden kao primjer u projektu „Sigurno utočište divljih ptica“ koji je proveden u nekoliko mediteranskih zemalja. U Italiji je korisnik projekta, talijanska organizacija za zaštitu ptica LIPU, doprla do oko 3000 srednjoškolaca. Nekim skupinama su pri uklanjanju zamki iz okolnih šuma pomagali dobrovoljci LIPU-a, Regionalna šumarska garda i karabinjeri.

Za uspjeh inicijative zaslužno je usvajanje „pozitivnog pristupa“, objašnjava voditelj projekta Umberto Gallo-Orsi. „Nismo izravno proučavali pitanje krivolova, već smo pokušali naglasiti važnost biološke raznolikosti, a pritom se javlja i problem krivolova.“

Za neke škole na Sardiniji, „središtu krivolova“, koje su izrazile zabrinutost zbog dopuštanja nevladinoj organizaciji da govori o ovom pitanju, takav je neizravni pristup bio nužan. Projekt je izbjegavši metodu „upiranja prsta“ pružio mogućnost za „otvaranje

očiju“ većeg broja ljudi, naglašava Umberto. U sklopu projekta su, u pokušaju da se „prekine ova zatvorena kultura“, održana natjecanja na nastavi i dodjele nagrada u selima na kojima su prisustvovali i roditelji.

U okviru projekta u Grčkoj i Španjolskoj izrađeni su obrazovni paketi koje su učitelji mogli preuzeti putem interneta. Škole koje se nalaze u „središtu“ nezakonitog ubijanja bile su obaviještene o paketu.

Bugarski „šaptač pticama“

Povratak projekta za očuvanje crkavice (*Neophron percnopterus*) angažirao je bugarske učitelje poput Medjununa Angelova. On je održavao prezentacije srednjoškolcima, a osnovao je i ornitološki klub u svojoj školi u Provadiji.

Djeca su lako prihvaćala informacije. „Vidio sam sjaj u očima učenika kada sam go-

vorio o crkavici, simbolu grada, i koliko je važna za očuvanje okoliša“, kaže.

„Uvidio sam priliku za povezivanje očuvanja prirode s obrazovanjem... Iskristio sam svaku priliku da odvedem djecu na teren kako bi razumjeli uzroke smanjenja broja vrsta, kako lokalno tako i globalno.“

Jedno dijete je sudjelovalo u posebnoj kampanji posvećenoj crkavicama, a čak je i otputovalo u istočne Rodope kako bi saznalo više o očuvanju crkavice. Drugo dijete je kreiralo majicu sa crkavicom, što je potaknulo Angelova da organizira radionicu kako bi i drugi mogli pokušati, te je na taj način zaradio nadimak, „šaptač pticama“.

Orao kliktaš (*Aquila pomarina*) - Fotografija: Boris Belchev

Promidžba pomaže prevenciji

Kampanja podizanja svijesti sada već četvrtu godinu podiže profil kriminala povezanog s divljom florom i faunom u Bugarskoj.

Od 2014. godine kampanja za odnose s javnošću u Bugarskoj usmjerena je na pojedince koji pomažu očuvati orlove kliktaše (*Aquila pomarina*). Ovaj globalno ugroženi grabežljivac je izložen negativnom djelovanju ljudi koji pljačkaju njegova gnijezda i trguju pticama i jajima, kao i onih koji se bave krivolovom i trovanjem, što je nezakonito. Kampanja „Štitim šume i orlove u Bugarskoj“ uspostavljena je kao dio LIFE projekta „Šuma orlova“, kako bi se podigla svijest o navedenim pritiscima i promovirale preventivne mjere koje su se pokazale uspješnima

u odvracanju i kaznenom progonu kriminala povezanog s divljom florom i faunom. Javnost, nadležna tijela vlasti i stručni djelatnici pozivaju se da nominiraju pojedince koji su dali vrijedan doprinos u borbi protiv nezakonitih aktivnosti. „Budući da je kriminal protiv prirode dosta strani koncept za većinu ljudi, kampanja se pobrinula iste definirati. Usredotočena je na ljude i njihove osobne priče o kriminalu koji su uspjeli spriječiti – od nezakonitog hvatanja divljih životinja i pljačkanja gnijezda i jaja, do upotrebe nezakonite lovačke

prakse i prepariranja“, kaže Emilia Yankova iz Bugarskog društva za zaštitu ptica (BSPB), korisnika projekta. Nevladina organizacija je zajedno s Državnom agencijom za šume uručila nagrade 35 osobama, od običnih građana do novinara, carinika, policije i šumskih inspektora.

„Najčešće su ih imenovali kolege ili voditelji. Većina imenovanja odnosi se na kriminal protiv zaštićenih vrsta ptica ili nezakonite sječe drveća“, kaže Yankova.

Maria Salabasheva, novinarka

Maria Salabasheva je bugarska televizijska novinarka sa sjedištem u Burgasu. Dobila je nagradu „Štitim orlove i šume Bugarske“ za detaljno praćenje sudskog postupka i osude Jana Rossa, britanskog državljanina proglašenog krivim u Bugarskoj, za prikupljanje jaja brojnih zaštićenih vrsta ptica - uključujući i bjeloglavog supa³. „Bilo mi je zanimljivo ne samo zato što nisam ranije znala da takav kriminal postoji, već i zbog psihološke strane: što pokreće takav kriminalni um? Što se nalazi iza ove opsjednutosti za posjedovanjem vrlo rijetkih stvari? To je bila moja motivacija za istraživanje ovog slučaja“, kaže Salabasheva. „Bilo je vrlo neobično i zanimljivo.“

Njezino praćenje slučaja za bugarsku javnu televiziju i privatni kanal TV7 privuklo je veliku pažnju. „Ljudi nisu znali razmjer cijelog ovog problema. Otkrivajući detalje, dijelove slagalice, mnogo se ljudi zainteresiralo.“

Salabasheva čvrsto vjeruje u moć publiciteta u sprječavanju kriminala povezanog s divljom florom i faunom: „Mediji vladaju nacijom, pa ako neprofitne organizacije i ljudi koji rade na ovom području rade zajedno s medijima, rezultat će vrlo brzo biti vidljiv. Povećanje publiciteta će promijeniti stvari; malo po malo, korak po korak, kap po kap, doći ćemo do stvarno dobrih rezultata.“

„Ja sam koncertna pijanistica; svirala sam u Carnegie Hallu i dobila sam mnogo nagrada. Ipak, čast mi je primiti ovu nagradu. Lijepo je misliti da ste pomogli promijeniti stvari“, kaže.

3. <http://www.lifeneophron.eu/en/vif-deo-gallery/2/51.html>

Veselin Kolev - Dobitnik nagrade „Štitim orlove i šume Bugarske“

„Povećanje publiciteta će promijeniti stvari; malo po malo, korak po korak, kap po kap, doći ćemo do stvarno dobrih rezultata.“

Nominirani pomažu osuditi počinitelje kriminala povezanog s divljom florom i faunom

Sedam nominacija odnosilo se na slučajeve koji su rezultirali sudskim postupcima - pet za nezakonite postupke protiv ptica i dva protiv kornjača. Svake godine diljem zemlje 10 kandidata prima nagrade na posebnim svečanostima tijekom nacionalnog tjedna šuma. Dobitnici dobivaju priznanje, plaketu i novčanu nagradu od 150 leva (oko 75 eura).

„Kampanjom se želi podići svijest javnosti i onih stručnjaka koji rade na terenu, a nadamo se da će imati pozitivan utjecaj na kriminal povezan s divljom florom i faunom i nezakonito ubijanje“, zaključuje Yankova.

Isticanje štete uzrokovane hvatanjem ptica

Hvatanje ptica u zamke je nezakonita praksa koja podrazumijeva hvatanje velikog broja ptica neselektivnim sredstvima kao što su ljepljivo na granama i mreža za lov ptica. Cipar je jedna od zemalja u kojoj se taj neselektivni oblik lova i dalje prakticira. Zahvaća više od 200 vrsta ptica, a godišnje se nezakonito ubije i do 2 milijuna ptica.

Projekt *BIOforLIFE* provodio je opsežnu komunikacijsku kampanju u toj zemlji radi boljeg razumijevanja koncepta biološke raznolikosti. Kampanja pod zajedničkim vodstvom medijskog konglomerata, nevladine udruge i Odjela za okoliš bila je usmjerena na širu javnost, relevantne interesne skupine i donositelje političkih odluka.

Posebno se istaknula ozbiljnost pokolja ptica koji se svake godine odvija tijekom razdoblja migracije kada milijuni ptica lete preko Cipra. Televizijske rasprave su pitanje nezakonitog i neselektivnog hvatanja ptica predstavile široj javnosti. Kampanja je donijela mjerljivi porast svijesti po tom pitanju vezanom za ptice pjevice. Istraživanja na kraju projekta otkrila su da je 95% ispitanika svjesno razloga zašto su neki ljudi protiv ubijanja crnokapih grmuša (za jelo pod nazivom *ambelopoulia*); na početku projekta taj broj je bio 47%.

Zajednička akcija protiv ilegalnog lova i ribolova

6

Projekti u Bugarskoj i Italiji pokazuju vrijednost uspostave partnerstva s dionicima kako bi stvorili i provodili protokole protiv krivolova i promicali alternativne izvore lokalnog dohotka.

„Svaka ptica zadavljena u mreži koja je primjerak ugrožene vrste veliki je gubitak, stoga nastavljamo raditi na tome.“

„Prije projekta *LIFE FOR THE BOURGAS LAKES* (Život za jezero Burgasa), nezakonite aktivnosti, osobito nezakonito ribarenje, bile su prijetnja pticama i jezerima“, kaže Konstantin Gospodinov, iz Bugarskog društva za zaštitu ptica (BSPB). „Među širom publikom i tijelima za provedbu zakona o ovom pitanju nije se znalo mnogo“.

Čak i organizacijama za očuvanje prirode nije bio poznat čitavi opseg prijetnje, prisjeća se.

„Shvatili smo da ne možemo očekivati da tijela za provedbu zakona samostalno rješavaju taj problem“, kaže gospodin Gospodinov. „Stoga je naš cilj bio pronaći način za jačanje i davanje podrške tijelima za provedbu zakona“.

Nezakoniti ribolov je teška prijetnja pticama jer se uglavnom obavlja noću, kada su ptice koje su u gnijezdima, te ptice koje se odmaraju, posebno osjetljive na ometanja. Skriveni nezakoniti ribarski mamci i odbacene mreže posebno su problematične nakon mraka jer su nevidljive pticama koje se mogu u njih zaplesti i utopiti.

Zajednički rad organizacija

Kada je LIFE projekt započeo 2010. godine, „bilo je napetosti između organizacija, posebice između ribarskih organizacija i tijela odgovornog za rješavanje problema nezakonitog ribolova u jezerima, Državne agencije za ribarstvo i akvakulturu (NAFA),“ objašnjava Gospodinov. Projekt je bio katalizator organizacijama različitog podrijetla za suradnju i zajednički rad na potpori provedbe zakona.

„Utemeljili smo osnovni tim za provođenje zajedničkih ophodnji za krivolov“, nastavlja. Taj je tim tijekom četiri godine proveo 170 patrola na lokacijama mreže Natura 2000, što je rezultiralo novčanim kaznama i oduzimanjem mreža i brodova. Zajedničke su ophodnje podigle svijest o problemu i pokazale kako takva suradnja može biti učinkovita i održiva.

„Iako je NAFA ograničenih kapaciteta, ljudi su vidjeli da se ovaj problem može uspješno rješavati ako postoji podrška drugih institucija“, kaže Gospodinov. „Uspostavi-

li smo partnerstvo između NAFA-e i šest organizacija ovdje u Burgasu, uključujući udruge ribara i lovaca, športske ribolovne klubove i organizacije za očuvanje prirode.“

Ključ uspjeha partnerstva, prema Gospodinovu, bio je da organizacije podržavaju tijela za provedbu zakona, umjesto da ih smatraju krivima zbog nedjelotvornosti. „Za razvijanje ovog partnerskog sporazuma bilo nam je potrebno oko dvije do tri godine. Mnogi su moji kolege mislili da je nemoguće, ali sada je to uobičajena praksa.“

Nezakoniti lov na jezerima Burgasa ima veliki utjecaj na ptice. Kako bi se to spriječilo, projektni je tim radio s državnim lovačkim udrugama. „Zajedno smo razvili vodič za lovce koji im pomaže pri prepoznavanju vrsta, posebno onih koji su vrlo slične, te im pomaže pri razlikovanju vrsta koje se mogu loviti od zaštićenih vrsta. Vodič je nekoliko puta ponovno izdao naše Ministarstvo, a izdan je i u drugim zemlja-

ma poput Grčke i Uzbekistana“, kaže Gospodinov.

Projekt je uspostavio praksu izvješćivanja lokalnih vlasti o promatranju nezakonitog ribolova i lova. To je omogućilo dobivanje povratnih informacija i dalo ljudima više povjerenja da se njihova izvješća obrađuju pod punom snagom zakona.

„Na kraju 2015. mogli smo utvrditi da je porastao broj izvješća o nezakonitim aktivnostima, ali i da je broj prekršaja smanjen. Prekršitelji nisu htjeli da ih se kazni ili da im se oduzme oprema.“

Fotografija: Svetoslav Spasov

Zaštita mrena od nezakonitog ribolova

Jedno od glavnih postignuća LIFE projekta Barbie, kojem je cilj bio poboljšanje stanja ugrožene populacije mrene u rijekama u sjevernoj Italiji, bio je protokol protiv krivolova. Utjecaj nezakonitog ribolova na nekim područjima „prilično je snažan“, kaže Francesco Nonnis Marzano iz Sveučilišta u Parmi koji je vodio projekt. „Dok većina nezakonitog ribolova cilja neurođene vrste, on dovodi do izumiranja čak i urođenih vrsta koje imaju vrlo nisku populaciju“.

Put prema naprijed bio je dogovoriti protokol s udrugama za udičarenje koje su otvorile dijalog s nadležnim tijelima vlasti i „čak dovele do telefonskih poziva kad nešto pođe po zlu na rijeci“, kaže profesor Nonnis Marzano. Unatoč tome, dok udruge posvećuju više pažnje nezakonitom ribolovu i provode kontrolu svojih članova, potrebno je još više učiniti kako bi se zaustavili ribiči koji dolaze izvan Italije, a koji su odgovorni za veliki dio nezakonitog ubijanja. Kako bi se unaprijedila prevencija, potreban je veći broj kontrola i veće kazne.

Udruga ekologa, lovaca, i ribara

Projektni tim je prepoznao gospodarski potencijal jezera. „Bogata su ribom, a ako se provode na održiv način, aktivnosti kao što su sportski ribolov i ribolov sa štapom, mogu pružiti „prirodnu barijeru“ nezakonitim aktivnostima. Stoga, usredotočujući se na uspjeh partnerstva, 2012. godine osnovali smo „Udrugu organizacija za zaštitu okoliša, lovačkih i ribolovnih udruga i klubova za sportski ribolov u Burgasu“ kako bismo potaknuli takve aktivnosti“ kaže Gospodinov.

Udruga pruža model kako se organizacije s potencijalno suprotstavljenim interesima mogu povezati pomoću zajedničkog cilja.

„Kada smo započeli, u jezerima je bilo dopušteno komercijalno ribarenje. U to su vrijeme vlasti vjerovala da nema načina razlikovanja nezakonitog od zakonitog ribolova“, objašnjava Gospodinov. „Kada smo uspostavili udruhu, intenzivno smo radili s dionicima kako bismo to promijenili. Imali smo ključnu ulogu u postizanju

zabrane komercijalnog ribolova, jer je služila kao pokriće za nezakonito ribarenje, a nezakoniti je ribolov bio nepošten u smislu konkurencije s farmama akvakulture.“

Posljednjih nekoliko godina zapažen je znatan napredak u borbi protiv kriminala povezanog s divljom florom i faunom na jezerima Burgasa, ali, prema Gospodinovu, još uvijek treba mnogo toga učiniti kako bi ova prijetnja nestala. „Svaka ptica zadavljena u mreži koja je primjerak ugrožene vrste veliki je gubitak, stoga nastavljamo raditi na tome.“

Moruna (*Huso huso*) • Fotografija: LIFE11 INF/AT/000902/Lubomir Hlasek

Rad s ribarima za spašavanje jesetri

Projekti iz Programa LIFE podižu svijest o ugroženim jesetrama i promoviraju alternative nezakonitom ribolovu na Dunavu.

Posljednjoj održivoj populaciji vrste jesetre u donjem Dunavu prijeti krivolov i nezakonita trgovina kavijarom. Rumunjska i Bugarska nametnule su zabranu ribolova jesetri 2006. i 2011. godine, ali bez mehanizama za naknadu ribarima zbog gubitka prihoda. Kriminalne aktivnosti još uvijek predstavljaju značajan problem.

Projekt *Saving Danube Sturgeons* (Spašavanje dunavskih jesetri) (2012.-2015.) poduzeo je mjere za smanjenje nezakonitog ribolova u 15 zajednica duž Dunava u Rumunjskoj i Bugarskoj, uključujući stvaranje mreže 'zagovornika za jesetre'. U sljedećem projektu *LIFE FOR DANUBE STURGEONS* (Život za dunavske jesetre),

ti zagovornici razvijaju socio-ekonomske mjere koje nude realne alternative ribarima koji su nekoć hvatali jesetre.

Zagovornici za jesetre

Uloga zagovornika za jesetre je: posjetiti ribarske zajednice, posredovati između ribara i vlasti, dati najnovije informacije o ribolovnim resursima, saslušati brige ribara

i raditi s njima kako bi pronašli rješenja njihovih problema. Kako zagovornici za jesetre postaju sve poznatiji, ribari su otvoreniji za interakciju s njima.

Zagovornici za jesetre George Caracas i koordinatorka projekta Cristina Munteanu iz WWF-a Rumunjske istražuju alternative krivolovu kao što su akvakultura i turizam

„Susreli smo se s voditeljima ribarskih udruga dva ili tri puta, kako bismo se upoznali i pokazali da nemamo loše namjere.“

LIFE15 GIE / AT / 001004
 Naziv: LIFE FOR DANUBE STURGEONS
 Korisnik: WWF Austrija
 Kontakt: Jutta Jahrl
 E-pošta: sturgeons@wwf.at
 Internetska stranica: <https://danube-sturgeons.org/the-project/>
 Trajanje: 1. listopada 2016. do 31. prosinca 2020.
 Ukupni proračun: 1.852.000 eura
 Doprinos LIFE-a: 1.108.000 eura

te alternativne komercijalne vrste ribe kao što su mrena, šaran, grgeč, štika i deverika.

Primijetili su smanjenje broja jesetri ubijenih u krivolovu od početka LIFE projekta. To je djelomično postignuto kroz rad s brojnim ribarskim udrugama, omogućujući im da dođu do preko 200 ribara (vidi okvir). Uz otprilike 4000 komercijalnih ribara duž Dunava samo u Rumunjskoj, još uvijek ima mnogo posla. Ipak, ideja je da neke od udruga koje uspješno surađuju s ribarima daju dobar primjer drugima.

„U jednom trenutku je nestala komunikacija između vlasti i ribara. Želimo ju ponovno uspostaviti s obzirom da je očito potrebna“, objašnjava gospodin Caracas. Prisjeća se da su rani pokušaji izravnog angažmana s ribarima bili neuspješni. „Susreli smo se s voditeljima ribarskih udruga dva ili tri puta, kako bismo se upoznali i pokazali da nemamo loše namjere. Nakon toga, mogli smo nazvati ribare i dobiti odgovore na naša pitanja.“

„Primijetili smo da bi se ribari složili s dugoročnom zabranom ribolova na jesetre ako bi bili nagrađeni kad slučajno uhvate jesetru i puste je, ili kad bi mogli ostvariti svoj prihod iz drugih izvora“, kaže Munteanu.

Ribarske udruge

Projekt Saving Danube Sturgeons uspostavio je prve suradnje između organizacija za zaštitu prirode i lokalnih ribarskih udruga u Rumunjskoj i Bugarskoj. Zagovornici za jesetre spoznaju brige ribara i pomažu im u razvoju alternativnih izvora prihoda koji su kompatibilni s održivim ribolovom.

„Danas je zabranjeno loviti jesetre, stoga su nam potrebne jeftine alternative“, kaže Marian Chinan, predsjednik Udruge ribara Borcea. „Vrlo je teško živjeti isključivo od ribolova. Izgradnja nove infrastrukture za plovidbu Dunavom negativno je utjecala na zalihe ribe.“ Nacionalna agencija za ribarstvo i akvakulturu (NAFA) pod rumunjskim Ministarstvom poljoprivrede određuje godišnje kvote za ribarske udruge. „Želimo biti uključeni u proces postavljanja ribljih kvota. Osjećamo da je broj jesetri u padu, ali je teško biti siguran jer nema sustavnog praćenja vrste“, kaže gospodin Chinan.

„Projekt LIFE FOR DANUBE STURGEONS će nas podržati u suradnji s vlastima oko primjene zakonodavstva i, naravno, rješavanja nekih problema“, kaže Marian Cristea, predsjednik Udruge ribara Fetesti. „Riba koju lovimo izravno se prodaje lokalnim kupcima ili se čuva za hranjenje obitelji ribara. Kvota ribe koju možemo uhvatiti po brodu godišnje iznosi 850 kg, što nije mnogo, s obzirom da po brodu u prosjeku dolaze tri ribara.“ Nada se da im projekt može pomoći u procjeni novih izvora prihoda u ključnim ribarskim zajednicama.

Radionice o alternativnim prihodima

Zabrana ribolova na jesetre smanjuje prihod i može učiniti nezakoniti ribolov primamljivim. Kako bi se riješio ovaj problem, projekt *Saving Danube Sturgeons* održao je radionice u 14 ribarskih zajednica kako bi im pokazao kako se prijaviti na natječaje za javna sredstva. U jednom slučaju u Bugarskoj osnovana je nova ribarska udruga kako bi se zajednica mogla prijaviti za raspoloživa sredstva.

Radionice su također pomogle izgraditi konkretne poslovne planove za alternativne izvore prihoda u ribarskim zajednicama. U fokusu su i mladi ljudi koji predstavljaju budućnost zajednica na obali, u ovoj relativno nerazvijenoj regiji. Pružanje novih mogućnosti zapošljavanja moglo bi spriječiti migraciju u gradove.

Sve u svemu, tim iza trenutnog LIFE projekta smatra da ribari izražavaju veću spremnost za zaštitu jesetri, što vodi do smanjenja krivolova.

1

Problem:

Tužitelji i suci nemaju dovoljno kapaciteta za provođenje direktiva EU-a o prirodi. To je osobito slučaj u mediteranskim zemljama i dijelovima istočne Europe.

Rješenje:

LIFE Natura Themis obučava tužitelje, suce i odvjetnike na Kreti. *LIFE Justice4Nature* će osigurati e-obuku za one koji se bave provedbom zakona o zaštiti okoliša u Poljskoj.

Ishod:

Očekuje se da će stotine šumarskih inspektora, odvjetnika, tužitelja i sudaca proći obuku. Ovime se potpomaže izgradnja kapaciteta i načina upravljanja kaznenim progonima kriminala povezanog s divljom florom i faunom, kao i utvrđivanje odgovornosti za štetu nad biološkom raznolikošću na područjima u sklopu mreže Natura 2000 na Kreti i u Poljskoj.

Pročitajte više na stranici 40.

2

Problem:

Mnogi carinski službenici nemaju dovoljno saznanja o tome kako se provodi zakon koji se odnosi na zaštićene vrste. Konkretno, poteškoće se mogu javiti u utvrđivanju može li se određena vrsta legalno prenijeti preko granica EU-a.

Rješenje:

Projekt „Povratak crkavice“ obučio je carinske službenike iz Bugarske i Grčke, jačajući njihovu sposobnost postupanja u slučajevima kriminala povezanog s pticama. Ukupno je 127 carinskih službenika sudjelovalo na seminarima i sastancima, a jedan časnik je prošao i specijalističku obuku u Velikoj Britaniji. U okviru projekta objavljen je priručnik za sprječavanje trgovine ugroženim vrstama, a dostupan je na bugarskom, grčkom i albanskom.

Ishod:

Šest slučajeva kriminala povezanog s pticama rezultirali su tužbama. Carinski službenici su povećali svijest i samopouzdanje u svoju sposobnost rješavanja kriminala povezanog s pticama.

Pročitajte više na stranici 42.

3

Problem:

Mnoge zemlje izvan EU-a nude nominalnu pravnu zaštitu za migracijske vrste ptica. Šumari, agencije za zaštitu okoliša i ostali provoditelji tog zakonodavstva u praksi nemaju niti znanje ni obuku za primjenu zakona.

Rješenje:

Projekti Programa LIFE mogu surađivati s lokalnim partnerima zaduženim za zaštitu prirode duž europskog i afričkog migracijskog puta radi izgradnje kapaciteta. Projekti za očuvanje crkavice pokazuju što se može učiniti.

Ishod:

Partnerske organizacije u Nigeru i Nigeriji podigle su svijest lokalnih zajednica i dužnosnika o tome da je važno zaštititi crkavicu. Stečena iskustva se sada primjenjuju duž migracijskog puta.

Pročitajte više na stranici 44.

Obuka, razmjena informacija i prikupljanje dokaza

4

Problem:

Teško je prikupiti dokaze o trovanju divljih životinja.

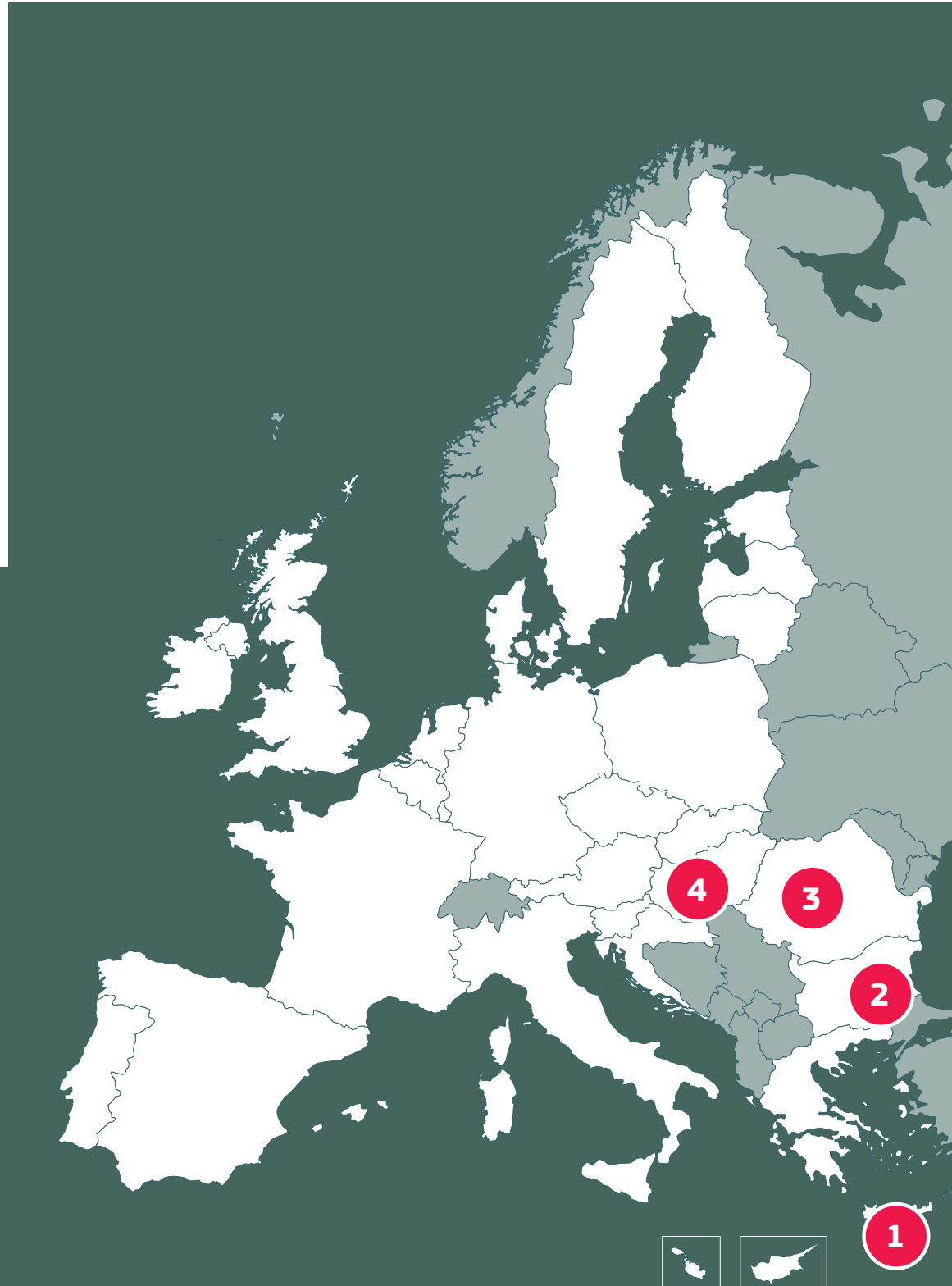
Rješenje:

Ospособljavanje i razmjena primjera dobre prakse pomaže timovima sa psima za otkrivanje otrova u brzom prepoznavanju slučajeva trovanja zaštićenih vrsta i prikupljanju dokaza.

Ishod:

Dokazi koje su prikupile LIFE-ovi timovi sa psima doveli su do uspješnih tužbi u Španjolskoj, Mađarskoj i drugdje.

Pročitajte više na stranici 46.

1

Poduka iz zakonodavstva pomaže divljoj flori i fauni Grčke

Obučavanjem pravnih stručnjaka, *LIFE Natura Themis* će promicati učinkovitiju primjenu zakona koji štite biološku raznolikost unutar područja mreže Natura 2000 na Kreti.

„Naše istraživanje je istaknulo neadekvatnu primjenu zakonodavstva o zaštiti okoliša na Kreti“, kaže Michalis Probonas sa Sveučilišta na Kreti (UoC) i koordinator projekta *LIFE Natura Themis*. „Ovaj je propust uglavnom uzrokovan nedostatkom znanja o zaštiti okoliša u pravosuđu, državnoj upravi i kod građana“. Projektni tim razvio je seminare za obuku sudaca, državnih odvjetnika, državnih službenika i nevladinih organizacija za zaštitu okoliša, koji će se održati tijekom 2018. godine.

„Svrha seminara za suce i državne odvjetnike jest poboljšati njihovu sposobnost prepoznavanja kriminala povezanog s divljom florom i faunom kao posebne kategorije slučajeva za kazneni progon, i pružiti im vještine kojima će se jamčiti pravilna i učinkovita primjena zakona EU-a o zaštiti okoliša i Direktive o odgovornosti za okoliš

[European Liability Directive - ELD], a naročito sa stanovišta zaštite biološke raznolikosti“, kaže dr. Probonas. Seminari također pružaju vrijedan forum za razmjenu znanja i iskustva.

Broj očekivanih sudionika na projektnim seminarima:

- 600 odvjetnika
- 300 tužitelja i sudaca
- 150 članova nevladinih organizacija za zaštitu okoliša
- 100 javnih službenika

Kao nadopunu seminarima, projektni tim priprema i tehničke vodiče za pravosuđe, odvjetnike, državne službenike i građane. Ovi vodiči će olakšati progon kriminala povezanog s divljom florom i faunom i provedbu Direktive o odgovornosti za okoliš u Grčkoj.

Fotografija: © 2017 – LIFE14 GIE/GR/000026/NHMC/Popi Baxevari. All rights reserved. Licensed to the European Union under conditions.

Perspektiva jednog tužitelja

Panagiotis Panagiotopoulos je tužitelj i član Odbora stručnjaka LIFE projekta *Natura Themis*. Bio je državni odvjetnik u javnom tužilaštvu grada Herakliona na prvostupanjskom sudu tijekom 2014. godine.

„Vrlo sam zainteresiran za zaštitu okoliša“, kaže gospodin Panagiotopoulos, koji je progonio slučajeve kriminala nad okolišem u prošlosti. „*LIFE Natura Themis* može pružiti pravnim stručnjacima važnu statistiku o kriminalu nad okolišem, informacije o očuvanju biološke raznolikosti i potrebi zaštite divlje flore i faune te informacije o

načinu na koji kazneno i građansko zakonodavstvo štite okoliš“, objašnjava.

„Vrlo je važno da suci i tužitelji shvate da su kriminalne radnje nad okolišem ozbiljan, a ne manje važan kriminal“, smatra Panagiotopoulos. „Važno je shvatiti da kriminal nad okolišem uništava kvalitetu našeg života. Shvaćanjem štetnosti ove vrste kriminala, može se njime strože baviti.“

„Vrlo je važno da suci i tužitelji shvate da su kriminalne radnje nad okolišem ozbiljan, a ne manje važan kriminal.“

LIFEJustice for Nature

Kako bi se poboljšala sposobnost Poljske da provede politiku EU-a, nužno je „povećati razinu svijesti i znanja o zaštiti prirode kod pravosuđa i policije“, objašnjava Renata Putkowska-Smoter, voditeljica projekta *LIFEJustice for Nature*.

Ovaj će projekt razviti besplatne tečajeve e-učenja i seminare za obuku sudaca i tijela za provedbu zakona (policija, tužitelji i šumarski inspektori) te raditi na poboljšanju suradnje na lokalnoj razini između njih i regionalnih uprava za zaštitu okoliša. Krajnji cilj: učinkovita zaštita prirode.

Fotografija: LIFE11 INF/IT/000253

Ciljana obuka pomaže carinskim vlastima u borbi protiv nezakonitog trgovanja divljom florom i faunom

2

Projekt *Return of the Neophron* (Povratak crkavice) obučio je carinske službenike iz Bugarske i Grčke, potičući njihovu sposobnost da se bave problemom nezakonite trgovine pticama i jajima. Među sudionicima obuke bili su i službenici iz Carinskog graničnog ureda Kipoi na granici Grčke i Turske.

Carinski granični ured Kipoi je najprometniji granični prijelaz između Grčke i Turske. „Oko milijun ljudi ulazi i izlazi iz EU-a na ovoj granici. I oko 70000 do 80000 kamiona“, kaže Athanasios Grigoriou, ravnatelj carinskog ureda Kipoi. „To je mnogo prometa i stalno se povećava.“ Kontrole komercijalnog i putničkog prometa odvijaju se u skladu s europskim sustavom analize

rizika. „Obavljamo svaku vrstu kontrole“, objašnjava gospodin Grigoriou. „Duhan, cigarete, alkohol, droga, novac, oružje, ilegalna imigracija, vanjske prijetnje, CITES [zaštićene vrste] i arheološka blaga“.

U 2014. godini partneri projekta *Return of the Neophron* iz Svjetskog fonda za prirodu (WWF) u Dadiji, u sjeveroistočnoj

Grčkoj, organizirali su prezentaciju za carinske službenike na graničnom prijelazu Kipoi. „Cilj je bio pomoći našim carinskim službenicima da saznaju više o nezakonitoj trgovini. Kako prepoznati je li pticu ili jaje dopušteno premjestiti ili prenijeti ili je potrebna odgovarajuća dokumentacija za to“, kaže Grigoriou.

Teško se nositi s nezakonitom trgovinom

„Teško se nositi s takvim slučajevima, jer kad pronađemo nešto, neuobičajeno je“, dodaje.

Na treningu je prisustvovalo oko 20 carinskih službenika iz Kipoija. Među njima je bio i George Kansizoglou. „Moramo primjenjivati vrlo opširno zakonodavstvo i kada vršimo kontrole imamo prioritete koji ukazuju na ono što je jako važno. Kad niste upoznati s nečim, ne možete niti procijeniti da li je važno.“

Podrška programu *Return of the Neophron* imala je izravan utjecaj na rad gospodina Kansizogloua i njegovih kolega. Od 2014. granični ured se bavio s četiri slučaja kriminala povezanog s divljom florom i faunom. „Takvih slučajeva ranije nismo imali, ali kada vam je na umu, „ovaj kriminal postoji“ - razmišljate o tome kada obavljate kontrolu“, kaže on.

„Prvi slučaj u 2014. bio je riđi škanjac (*Buteo rufinus*) koji je bio prenošen iz Turske u EU. To je bio najvažniji slučaj jer je

ptica bila živa“, objašnjava Grigoriou. Isprva smo mislili da je to sokol za sokolarstvo. Budući da je prezentacija iz projekta bila nedavno, to nas je ponukalo da ponovno provjerimo. Obratili smo se ljudima iz WWF-a da dođu potvrditi nezakonitost.“

Carinski priručnik

Projekt Return of the Neophron objavio je priručnik za sprječavanje trgovine ugroženim vrstama, a dostupan je na bugarskom, grčkom i albanskom.

Priručnik se prvenstveno fokusira na grabljivice, kao i sove, ptice pjevice i jaja nekih vrsta zaštićenih u okviru CITES-a ili Direktive o pticama EU-a. „To je vrlo praktičan i jednostavan vodič za redovne carinske službenike. Ako pronađu nešto, mogu samo otvoriti knjigu, vidjeti koja je vrsta, kojim zakonom je regulirana, kakav joj je status i kako se nositi s tim“, objašnjava Dimitar Gradarinov, službenik BSPB-a za kriminal nad pticama.

„Mislim da će to imati veliki utjecaj u otkrivanju kriminala nad pticama“, kaže Mirjan Topi iz Udruge zaštite i očuvanja prirodnog okoliša u Albaniji, jednog od lokalnih suradnika ovog LIFE projekta. „To je prva knjiga takve vrste na albanskom. U Albaniji postoji pravi nedostatak znanja među izvršnim službenicima o zakonima koji štite divlju floru i faunu te o identifikaciji vrsta. Ova knjiga omogućuje oboje“.

Suradnja vodi do osude

Određivanje vrste obavila je Šumarska služba Soufli, ovlašteno tijelo za zaštitu okoliša u regiji. „Po zakonu smo dužni reagirati kada nas pozovu. Kad dođe do incidenta, pozivaju nas da odemo tamo kako bismo potvrdili vrstu“, objašnjava Panayiotis Alexoudis, direktor Odjela zaštite šuma u Šumarskoj službi šume Soufli. Njegov je tim zatražio podršku projektnih partnera *Return of the Neophron* (WWF Grčka) u Dadiji kako bi im pomogli prepoznati grabljivicu pronađenu u Kipoiu. „Suradujemo s organizacijom WWF Grčka i Upravnim tijelom Nacionalnog parka Dadia jer za određena pitanja imaju više specijalističkog znanja“, napominje gospodin Alexoudis.

Gospodin Grigoriou iz carinskog ureda Kipoi podsjeća da je potvrda vrste zatražena 5. rujna 2014, „I dobili smo ju već 6. rujna. To mora biti brzo jer nekoga možemo zadržati samo 24 sata. Kad dobijemo potvrdu, obavještavamo javnog tužitelja za ovo područje. U nekim slučajevima sami možemo odrediti kaznu prema carinskom pravilniku.“

Brza je reakcija pomogla osigurati da se slučaj proslijedio javnom tužitelju. Počinitelj - britanski državljanin - dobio je novčanu kaznu od 768 eura i uvjetnu zatvorsku kaznu. „Ako ponovno počini isti zločin u naredne tri godine, otići će u zatvor“, napominje Kansizoglou.

Gospodin Grigoriou vrlo je pozitivan u vezi s prednostima pomoći Programa LIFE njegovom timu. „Zbog suradnje s ljudima koji rade na ovom projektu, imamo više samopouzdanja i ne bojimo se uhvatiti u koštac s takvim slučajevima“.

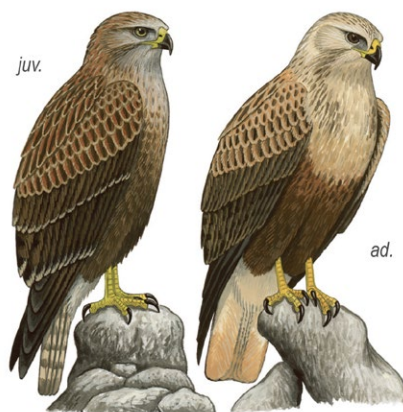
Zahvaljujući projektu *Egyptian Vulture New LIFE* ponavljanje prezentacije o kriminalu nad pticama iz 2014. planirano je za 2018. To će osvježiti pamćenje carinskih službenika i osigurati da se noviji zaposlenici mogu nositi sa sličnim slučajevima u budućnosti. Carinski su službenici također opremljeni primjercima priručnika koje je BSPB, u sklopu projekta *Return of the Neophron*, pripremio na tri jezika (vidi gore).

Fotografija: Ravisangeetha/CC BY-SA 4.0

„Zbog suradnje s ljudima koji rade na ovom projektu, imamo više samopouzdanja i ne bojimo se uhvatiti u koštac s takvim slučajevima.“

Buteo rufinus - ilustracija u priručniku za carinike:

Ilustracija: LIFE10 NAT/BG/000152

Borba protiv nezakonitog ubijanja na migracijskim rutama

Projekti iz Programa LIFE za očuvanje crkavica usmjereni su šire nego samo na njihova gnjezdilišta na Balkanu kako bi poduzeli radnje duž čitave migracijske rute ove vrste. Projekti također grade lokalne kapacitete za očuvanje i dovode do novih spoznaja i svijesti o ovoj iznimno vrijednoj vrsti.

Paschalis je bio mlada crkavica (*Neophron percnopterus*) koji se izlegao 2013. godine u Dadiji u Grčkoj i označen je satelitskim odašiljačem u sklopu LIFE projekta *Return of the Neophron* (Povratak crkavice). Bio je jedini od deset mladih ptica koje su uspješno migrirale u zimovalište u južnom Nigeru. Krajem veljače 2014., koordinator projekta, Bugarsko društvo za zaštitu ptica (BSPB), primijetio je da njegov odašiljač

već dulje vremena odašilje signal s istog mjesta, nakon čega je uslijedio gubitak signala. To je bio znak da postoji problem. Posljednji signal ptice u divljini primljen je s mjesta oko 115 km sjeveroistočno od Zindera (oko 140 km od granice s Nigerijom), a sljedeći su signali bili iz kuće u najbližem selu. Nekoliko dana kasnije, odašiljač je izvezen u Nigeriju.

BSPB je kontaktirao svoje partnere iz LIFE projekata iz Fonda za očuvanje Sahare (SCF) u Nigeru i Istraživačkog instituta za ornitologiju A.P. Leventis (APLORI) na Sveučilištu Jos u Nigeriji, kako bi proveli istragu. Te su se istodobne istrage odvijale u ožujku i travnju 2014. i otkrile ključne informacije koje se sada koriste za zaštitu crkavica i drugih migratornih vrsta⁴.

Što se dogodilo Paschalisu?

„Posljednja lokacija koju su znali nije bila daleko od mjesta gdje sam stanovao pa sam poslao tim lokalnih kolega da istraže. Uspjeli su dobiti priču o tome zašto je ovaj strvinar ubijen“, prisjeća se Thomas Rabeil iz SCF-a.

Istraga je pokazala da je Paschalisa ubio tradicionalni lovac strvinara koji redovito dolazi iz Nigerije. Njegov je cilj bio prodati pticu kupcu u Nigeriji za tradicionalne [juju] ceremonije žrtvovanja za koje se vjeruje da donose bogatstvo.

„Ljudi u nekim dijelovima Nigerije smatraju da je strvinar vrlo mudra životinja. Ako

ubijete strvinara ili ako ih rabite na neki način temeljen na vjerovanjima – npr. jedete dijelove strvinara ili ih nosite, nekako možete postati mudri kao i sama ptica“, objašnjava dr. Manu Shiiwua, direktor APLORI-ja. Na primjer, neki ljudi vjeruju da pušenjem mozga strvinara mogu vidjeti budućnost.

APLORI je otkrio da postoji veliko tržište za dijelove strvinara u jugozapadnoj Nigeriji. „Svaki dio strvinara se prodaje na tržištu – čak i njegov izmet. To vrijedi i za druge ptice, ne samo strvinare“, kaže dr. Shiiwua. Iako su nezakonita, „ta tržišta nisu skrivena; to je tradicionalna praksa, u tome je problem.“

Dijelovi strvinara su vrijedni i ono što je Paschalisova priča pokazala jest da tržište za dijelove strvinara u Nigeriji također ima negativan utjecaj na vrste u susjednim zemljama kao što su Niger i Čad. „U Nigeru je postojala šala da jednom kad strvinari prijeđu granicu s Nigerijom, nikad se više ne vrate! Nismo znali zašto, ali sada razumijemo“, kaže dr. Rabeil.

⁴. Pogledajte cijelu priču na http://lifeneophron.eu/files/docs/1431623272_325.pdf

Preko granice

Tim Fonda za očuvanje Sahare u Nigeru počeo je raditi s tijelima nadležnim za divlju floru i faunu i lokalnim zajednicama kako bi promijenio percepciju strvinara. „Crkavica je navedena u Dodatku 1 zakona o divljoj flori i fauni u Nigeru, ali šumari i nadležna tijela nisu na to obraćali pozornost. Smatrala se štetnikom, beskorisnom vrstom“, prisjeća se gospodin Rabeil. SCF je radio s LIFE projektom kako bi podigao svijest. „Proveli smo kampanju podizanja javne svijesti s novinarima, ljudima iz tijela nadležnih za divlju floru i faunu i nevladinim organizacijama“, kaže on. „Posjetili smo i glavne vladare. Tradicionalni lovac je službeni posao u Nigeru. Na primjer, u Zinderu, koji je prilično veliki grad, drugi ili treći po veličini u zemlji, Sultan ima više od 200 tradicionalnih lovaca koji rade za njega.“

Dr. Rabeil kaže da je ova kampanja bila vrlo korisna za senzibiliziranje ljudi o problemima, prijetnjama za vrstu i važnoj ulozi strvinara kao pružatelja usluga u ekosustavu. „Stvoreno je bolje razumijevanje važnosti strvinara unutar nadležnih tijela za divlju floru i faunu. Uspjeli smo dobiti i vrlo snažnu potporu glavnih vladara.“ Projekt je također radio s tradicionalnim lovcima, povećavajući njihovu svijest o tome koje vrste su zakonom zaštićene a koje se mogu loviti. Osigurane su i naknade kao kompenzacija za negativan utjecaj na njihovu kvalitetu života. „To smo pokušali učiniti angažiranjem nekih od njih da rabe svoje znanje o divljini u svrhu praćenja“, objašnjava dr. Rabeil.

Fotografija: LIFE10 NAT/BG/000152/Svetoslav Spasov

„Entuzijazam s kojim dionici na migracijskom putu pristupaju ovoj inicijativi vrlo je pozitivan.“

Novi LIFE projekt za strvinare

Sada Program LIFE pomaže graditi dalje na ovim prvim koracima. Novi projekt *Egyptian Vulture New LIFE* (Novi ŽIVOT za crkavicu) nastoji ojačati rasplodnu populaciju vrste na Balkanu provođenjem mjera na njihovom gnjezdilištu i duž njihove migracijske rute, uz aktivno sudjelovanje 10 zemalja iz Afrike i Bliskog istoka, kao i četiri na Balkanu. SCF i APLORI bit će uključeni u novi projekt.

„Pratit ćemo mikro staništa crkavice: zabilježiti gdje se nalaze i vidjeti što ih privlači na ona staništa na kojima se zaustavljaju“, kaže dr. Shiiwua u Nigeriji. „Raditi ćemo i kampanje podizanja svijesti na njihovoj ruti, u suradnji s Nigerijskom zakladom za zaštitu prirode“. Ove će kampanje uključivati brojne sastanke licem u lice, kao i letke i druge materijale na lokalnom jeziku, Hausa.

„Entuzijazam s kojim dionici na migracijskom putu pristupaju ovoj inicijativi vrlo je pozitivan“ kaže dr. Shiiwua. „Mislim da će projekt biti vrlo koristan. Uzmimo Nigeriju kao primjer: kad dođemo do lokacija gdje su neke ptice postale žrtve, razgovarat ćemo s ljudima u četiri oka; vijesti će se proširiti na druga države koje će također poduzeti nešto. Na taj način šalje se vrlo dobra poruka i barem će se neke od ptica koje dođu ovdje i vratiti.“

Prema Thomasu Rabeilu: „Ako želimo zaštititi crkavice duž rute njihovog sezonskog kretanja, vrlo je važno ostvariti izvrsnu suradnju sa svim dionicima u različitim zemljama. Ovaj LIFE projekt prava je prilika za to. Ne samo da će od njega koristiti imati crkavice, nego i svi strvinari i grabežljivci.“

Što bi bio uspješan ishod ovog projekta? „Prije svega, da se podigne svijest među svim dionicima; drugo, ako želimo provesti odgovarajuće mjere u smislu očuvanja ove vrste, moramo poboljšati naše znanje; i općenito, suradnja između različitih zemalja duž rute, koja ranije uopće nije postojala. Raniji projekt EU-a bio je pravi početak za to“, vjeruje dr. Rabeil, uglavnom kroz Akcijski plan za migracijske rute za očuvanje balkanskih i srednjoazijskih populacija crkavice. Poznat kao EVFAP, plan je ključni element Akcijskog plana za očuvanje više vrsta afričkih i euroazijskih strvinara (Vulture MsAP), koji su podržale države potpisnice Konvencije o očuvanju migratornih vrsta divljih životinja (CMS) na konferenciji potpisnica (COP12) u listopadu 2017. godine.

LIFE-ovi psi detektivi

4

Već smo vidjeli kako timovi sa psima mogu spriječiti potencijalne trovače. U ovom poglavlju razmatramo metode i protokole koje različiti timovi sa psima rabe za prikupljanje dokaza o slučajevima trovanja.

Projekt *HELICON* (vidi str. 12-17) utemeljio je prvi tim sa psima za otkrivanje otrova u središnjoj Europi s ciljem zaštite orla krstaša (*Aquila heliaca*) i drugih ptica grabljivica. Vođa postrojbe Gabor Deák

i njegov pas Falco pronašli su više od 200 nezakonito ubijenih ptica i otrovnih mamaca koji nisu otkriveni drugim metodama.

Obuka timova sa psima

Falco, 10-mjesečni njemački ovčar, bio je jedan od dva psa specijalno uzgojenih za potrage koji su prošli obuku u Centru za obuku pasa Mađarske nacionalne policije.

„Falco je dobro koristio nos i bio je dobar u rješavanju problema“, kaže njegov voditelj Gabor. „Drugi je pas bio dobar tragač, ali Falco je vrlo brzo provjeravao velika područja, a ta je vještina vrlo dobra za traženje u polju.“

Tijekom četveromjesečne obuke s rukovateljem Gaborom, Falco je prvo naučio pronaći trupla ptica, zatim karbofuran i forat, te naposljetku trupla i otrov u mamcima poput životinjskih dijelova i jaja.

„Timovi u nekim zemljama koriste pasivne signale, na primjer, pas pronađe nešto i sjedi ili leži pokraj onoga što nađe. Međutim, Falco me upozorava lajanjem jer obično pretražujemo u grmovitim područjima ili močvarama, a u tom slučaju ne vidim psa.“

Timovi sa psima projekta *WOLF IN THE ALPS* (Vuk u Alpama) u sjevernoj Italiji osposobljeni su za otkrivanje više od 30 vrsta otrova: „Najčešćih otrova koji se koriste u mamcima u Alpama“, objašnjava tehnička voditeljica projekta, Francesca Marucco. „Posebna briga posljednjih godina je alfa-beta endosulfan (organoklorid), koji je vrlo opasan protuzakoniti otrov pronađen u provinciji Cuneo tijekom LIFE projekta“, objašnjava ona.

Potruga za dokazima

„Ako krivolovci provedu trovanje, obično se prvo kontaktira tim sa psima i oni brzo izlaze na teren kako bi pokušali otkriti otrov“, objašnjava gđa Marucco. Brza reakcija ključna je i za zaustavljanje širenja otrova i za potencijalno hvatanje počinitelja.

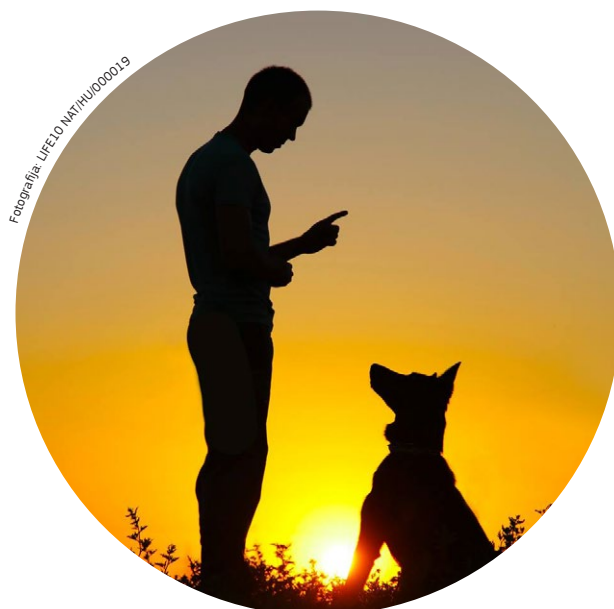
„Moramo biti spremni djelovati brzo jer je to poput bombe. Otrovi su poput mine na poljima. Pokušavamo prikupiti sve otrovne mamce

i životinje što brže možemo. Želimo pronaći začarani krug i zaustaviti ga“, objašnjava Ela Kret iz WWF-a Grčka, koja patrolira rezervatom šume Dadia s Kikom, psom pasmine belgijski ovčar Malinois. „U početku smo mislili da ćemo patrolirati tri puta tjedno na određenim područjima, ali onda smo shvatili da je to poput lutrije. Imate jednake šanse pronaći otrovni mamac ako idete u nasumično vrijeme i na nasumično mjesto“, kaže ona. Odgovarajući na

pozive (iz šumarske službe, parkovnih tijela ili zabrinutih građana), smanjuje se mogućnost da Kiko radi bez nagrade, što bi smanjilo njegovu motivaciju.

U Mađarskoj Falco „pronalazi svaku mrtvu pticu i životinju“, objašnjava Gabor. „Svake godine uči nove stvari.“ To je opasan posao. Prehrana je vrlo važna jer Falco ne smije prepoznati mamce kao hranu. „Jede samo suhu hranu, posebno formuliranu za sportske pse, koja je bogata bjelančevinama, masnoćama i vitaminima“, kaže Gabor. Ovaj posao može biti stresan i za voditelja psa, osobito u danima kada se pronađe velik broj mrtvih ptica i životinja. Opasno je jer je pas za vrijeme rada slobodan. Morate imati dobru tjelesnu spremu, jer ponekad morate trčati“, objašnjava Ela Kret.

Ela i Kiko blisko surađuju sa šumarskom službom šume Soufli i upravljačkim tijelom rezervata šume Dadia u prikupljanju dokaza. „Ako prikupite potencijalno otrovani uzorak morate paziti kako ga čuvate, kako ga predate veterinaru, kako analizirate uzorak, ako želite izgraditi snažnu argumentaciju za sud“, kaže dr. Dimitris Vasilakis, šumarski službenik šume Soufli, odgovoran za upravljanje šumama i divljim životinjama u Nacionalnom parku Dadia. „Toksikološka analiza mora se obavljati u ovlaštenom javnom laboratoriju.“

Fotografija LIFE14 NAT/PT/000855/GNR

Policijski psi rade bolje?

Iako su obuka i metode rada različitih timova sa psima za otkrivanje otrova slične, njima mogu upravljati mnoge različite vrste organizacija, ponekad čak i unutar iste države. Na primjer, u Grčkoj postoje timovi koje vode Helensko ornitološko društvo i Kretske lovački savez (koje plaća Nacionalni muzej Kreta), kao i WWF Grčka. Neke organizacije koriste pse od specijaliziranih rukovatelja na temelju ugovora.

Dr. Vasilakis i njegovi kolege u šumarskoj službi šume Soufli vjeruju da bi bilo daleko učinkovitije u svrhe provođenja da timovi sa psima za otkrivanje otrova vodi državna šumarska služba, budući da bi imali više ovlasti i standardizirane protokole.

U Španjolskoj i Portugalu žandarmerija djeluje s timovima sa psima za otkrivanje otrova koji su u početku uspostavljeni kroz projekte Programa LIFE. „Shvatio sam da postoji velika razlika između broja incidenata koje otkriju timovi sa psima i broja slučajeva na sudu“, kaže potpukovnik Costa Pinto iz portugalske Nacionalne republikanske garde (GNR), koja sada djeluje sa šest timova sa psima za otkrivanje otrova s podrškom LIFE projekta, osposobljenih prema prilagođenim standardima Agencije za europsku graničnu i obalnu stražu (FRONTEX). On smatra da uz rad policijskih pasa, a ne, primjerice, pasa u vlasništvu nevladinih organizacija, veza s istragama će biti učinkovitija i učinak odvracanja će biti snažniji. Ovakav pristup jamči da će timovi nastaviti s radom nakon završetka financiranja LIFE projekta (vidi str. 53-54).

Fotografija: © 2016 – LIFE14 NAT/PT/000855/GNR. All rights reserved. Licensed to the European Union under conditions.

1

Problem:

Tužitelji i suci nemaju dovoljno kapaciteta za provođenje direktiva EU-a o prirodi. To je osobito slučaj u mediteranskim zemljama i dijelovima istočne Europe.

Rješenje:

LIFE Projekt podupire rad Europske mreže tužitelja za kaznena djela protiv okoliša (*European Network of Prosecutors for the Environment*, ENPE) kako bi se primjena zakona o okolišu učinila dosljednijom diljem Europe.

Ishod:

ENPE razvija nove alate za obuku tužitelja i sudaca. „Ako imaju bolju obuku, više samopouzdanja da sprovode istrage, istražiti će više slučajeva i pokrenuti više tužbi“, kaže glavni tajnik ENPE-a Lars Magnusson. Projekt također gradi bazu podataka s primjerima dobre prakse i podizanja svijesti u cijelom lancu provođenja zakona.

Pročitajte više na stranici 50.

2

Problem:

Kako bi se uspješno pokrenule tužbe protiv onih koji su odgovorni za kriminal u području divlje flore i faune, policija treba sredstva i protokole za istraživanje slučajeva.

Rješenje:

Mađarski ured za istrage (NNI) uspostavio je pod-odjel za kriminal protiv okoliša od devet osoba. Ova je skupina bila partner projekata *HELICON* i *PannonEagleLife*, istražujući slučajeve masovnog trovanja ili nezakonitog ubijanja strogo zaštićenih vrsta, poput orla krstaša.

Ishod:

Kroz LIFE projekt, NNI je razvio protokole za istraživanje kriminala povezanog s divljom florom i faunom i obučio oko 250 policajaca. Rezultat toga bilo je pet uspješnih tužbi.

Pročitajte više na stranici 52.

3

Problem:

Većinu timova sa psima za otkrivanje otrova vode nevladine organizacije ili agencije za zaštitu okoliša. Iako još uvijek mogu imati pozitivan utjecaj na istraživanje kriminala povezanog s divljom florom i faunom, nemaju istu snagu za provođenje zakona koje imaju policijski timovi sa psima.

Rješenje:

Dva portugalska LIFE projekta surađivala su s državnim policijskim timovima sa psima kako bi istražili sumnjive slučajeve trovanja zaštićenih vrsta.

Ishod:

Šest timova sa psima postavljeno je kako bi pokrilo četiri velika područja portugalske mreže Natura 2000. Državna će policija održavati timove sa psima i povećati opseg svoje uloge nakon završetka LIFE projekata.

Pročitajte više na stranici 53.

Poglavlje 4

Provedba i pravni aspekti

4

Problem:

Mali broj slučajeva koji uključuju nezakonito trovanje divlje flore i faune stiže do sudova i dobija presudu.

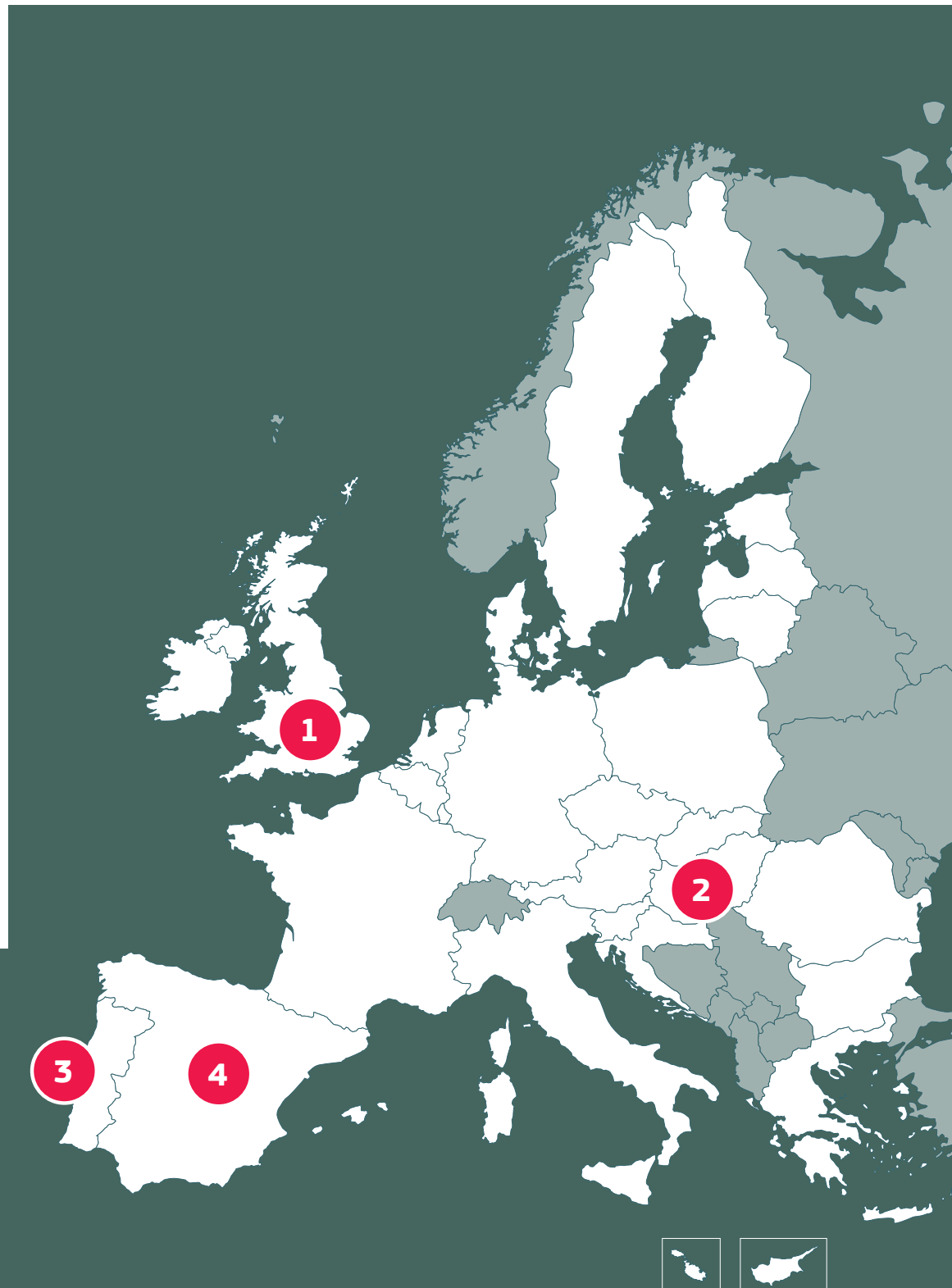
Rješenje:

LIFE projekt *VENENO NO* promovirao je blisku suradnju između organizacija za očuvanje ptica, istražnih službenika i pravnih stručnjaka. Projekt je razvio protokol za toksikološke laboratorije koji pružaju najvažniji dokaz na sudu.

Ishod:

Projekt je doveo do 24 sudska procesa vezana uz nezakonito trovanje ptica. To je rezultiralo u 13 presuda, s kaznama do dvije godine zatvora. Projekt je izradio i akcijske planove za rješavanje problema trovanja, koji su potaknuli plan djelovanja za borbu protiv nezakonitog trovanja diljem EU-a kojeg je izradila Europska mreža protiv kriminala povezanog s okolišom.

Pročitajte više na stranici 55.

Izgradnja kapaciteta za sudski progon kriminala povezanog s divljom florom i faunom

1

Lars Magnusson je glavni tajnik Europske mreže tužitelja za kaznena djela protiv okoliša. LIFE projekt pod nazivom *ENPE* podupire nastojanja mreže da primjena zakona o okolišu bude konzistentnija diljem Europe. To podrazumijeva pružanje znanja i podizanje samopouzdanja kod javnih tužitelja i sudaca prilikom podizanja tužbi u takvim slučajevima.

Interpol i Program Ujedinjenih naroda za okoliš procjenjuju da su troškovi međunarodnog kriminala protiv okoliša oko 188 milijardi eura godišnje. Visoke razine ovog tipa kriminala mogu se dijelom pripisati nedjelotvornim i neučinkovitim tužbama i sankcioniranju. Poznato je da je kriminal povezan s divljom florom i faunom (prema Direktivi o staništima, Direktivi o pticama ili Pravilima Konvencije o međunarodnoj trgovini ugroženim vrstama divljih životinja i biljaka (CITES)) teško kazneno goniti jer je zakon na ovom području složen i kriminalni su krugovi maleni, visoko organizirani i zatvoreni.

Europska mreža tužitelja za kaznena djela protiv okoliša (ENPE) osnovana je 2012. godine s ciljem da se zakoni o okolišu primjenjuju na dosljedniji način diljem Europe. „To je organizacija za tužitelje koji žele kazneno progoniti kriminal protiv okoliša,

olakšati prekograničnu suradnju i pomoći državnim odvjetnicima u drugim zemljama da pokrenu više sudskih tužbi vezanih uz kriminal protiv okoliša“, objašnjava Lars Magnusson.

Od 2016. mreža vodi LIFE projekt (koji se i naziva *ENPE*) osmišljen za građenje samoodržive mreže tužitelja za kriminal protiv okoliša, poboljšanje razmjene informacija o kriminalu protiv okoliša te poboljšanje kapaciteta i dosljednosti u borbi protiv prekograničnog kriminala u području otpada, kriminala povezanog s divljom florom i faunom te kriminala povezanog s kemikalijama.

Lars Magnusson predsjedava ENPE-ovom grupom za kriminal povezan s divljom florom i faunom, koja ima zadatak razmatrati četiri glavna pitanja: tumačenje, praktičnu primjenu, prikupljanje dokaza i kvantifikaciju

štete okolišu zbog nepridržavanja zakona koji se odnose na divlju floru i faunu.

„Najteže je mobilizirati interes istražiteljskih organizacija u državama članicama kako bi dale prioritet ovoj vrsti kriminala“, kaže gospodin Magnusson. On priznaje da neke zemlje mogu imati važnije prioritete od nezakonitog ubijanja ptica selica, „ali treba postojati prostor i za takve slučajeve“.

Gospodin Magnusson ističe da u Švedskoj, koja zajedno s Ujedinjenom Kraljevinom i Nizozemskom ima posebnu jedinicu za kriminal protiv okoliša u okviru državnog odvjetništva, godišnje ima oko 3000 sumnji na takav oblik kriminala, od kojih otprilike 15% dovodi do kaznenog progona ili osude. „Naš je cilj povećati tu brojku na 25%“, kaže on. „Samo mali postotak slučajeva je kriminal povezan s divljom florom i faunom.“

Rješavanje kompliciranih slučajeva

Jedna od prepreka povećanju broja kaznenih progona je složenost predmeta. „Zakonodavstvo je komplicirano. Slučajevi možda završe na dnu hrpe na tužiteljevom stolu. Želimo napraviti vodič za tumačenje zakonodavstva. Kako izbjeći zamke u njemu i objasniti sva odstupanja i izuzeća, budući da ih ima mnogo. Želimo predstaviti različite slučajeve putem internetskih

seminara ili kao slajdove i dati tužiteljima do znanja da, ako su metodični, predmet ne mora biti kompliciran“, objašnjava gospodin Magnusson.

Projekt gradi bazu podataka o primjerima dobre prakse, slučajevima kao što je gonjenje krivolovca koji je ubio sjeverne crvenokape ibise u Italiji (vidi str. 27-29).

„Moramo podići svijest u cijelom lancu provedbe – od inspektora do policije, tužitelja i sudaca“, smatra gospodin Magnusson. Kako bi se olakšao taj proces, u rujnu 2017. ENPE je potpisao Memorandum o razumijevanju s organizacijama koje predstavljaju inspektore (IMPEL) i policijske i druge agencije za provedbu zakona (EnvicrimeNet).

Fotografija: © 2016 – LIFE14 GIE/UK/000043. All rights reserved. Licensed to the European Union under conditions.

Europski forum sudaca za područje okoliša (EUFJE) već je bio partner u LIFE projektu: „Našom radnom skupinom za pokretanje tužbi i sankcioniranje predsjedaca sudaca“, napominje gospodin Magnusson. „Nadam se da će Memorandum o razumijevanju olakšati različitim državama članicama da podrže naš rad i da budu otvorenije prema prekograničnoj suradnji“.

„Mislim da su tužitelji ključni čimbenik u mnogim zemljama“, dodaje on. „Ako su bolje obučeni i imaju više samopouzdanja

u provođenju istraga, više će istraživati i pokrenuti više tužbi.“

ENPE uključuje organizacije članice iz 15 zemalja. „Praznine su na Mediteranu i u Istočnoj Europi“, objašnjava gospodin Magnusson. Mreža se već širi kako bi pokrila neke od tih praznina, dodavši nove organizacije članice koje predstavljaju Grčku, Albaniju, i (Bivšu jugoslavensku) Republiku Makedoniju početkom 2017. godine. „Nadam se da ćemo do kraja projekta imati još više članova. Pridruživanje je besplatno.“

„Mislim da su tužitelji ključni čimbenik u mnogim zemljama“, dodaje on. „Ako su bolje obučeni i imaju više samopouzdanja u provođenju istraga, više će istraživati i pokrenuti više tužbi.“

Kvantifikacija šteta: ažuriranje „Finskog cjenika“

U okviru svoje nadležnosti za identificiranje prepreka i rješenja za pitanja s kojima se tužitelji i suci susreću u kvantificiranju štete, projekt ENPE istražuje načine dodjeljivanja odgovarajuće intrinzične vrijednosti vrstama. Dosadašnji se rad temeljio na takozvanom „Finskom cjeniku“ (vidi okvir), Uredbi iz 2002. o smjernicama za zaštićene životinje i biljke koje je izradilo finsko Ministarstvo okoliša⁵.

„Ovaj cjenik je korišten za slučaj koji je uključivao sakupljače jaja u Finskoj, Švedskoj i Velikoj Britaniji. Jedna osoba osuđena u Finskoj dobila je novčanu kaznu od ukupno 225.000 eura“, objašnjava gospodin Magnusson. On, međutim, općenito smatra da „trenutačne kazne nisu dovoljno visoke da bi odvratile potencijalne počinitelje“.

5. <http://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2002/20020009>

Kako dalje?

„Naši članovi prepoznali su trgovinu ugroženim vrstama kao prioritet za obuku. Naš je sljedeći zadatak pripremiti materijale za to. Imati ćemo više konferencija u kojima ćemo okupljati inspektore, policiju i tužitelje kako bi podijelili uspješne primjere“,

kaže gospodin Magnusson. „Planiramo održati i radionicu o ubijanju mediteranskih ptica. Pozvati ćemo tužitelje iz značajnih zemalja izvan EU-a, kao što su Egipat i Libanon, gdje se ubijaju mnoge ptice.“

Fotografija: LIFE03 NAT/S/000073

Finski cjenik

Primjeri intrinzičnih vrijednosti dodijeljenih zaštićenim životinjama i biljkama prema finskom propisu:

- Saimaa prstenasti tuljan (*Phoca hispida saimensis*) – 9.755 eura
- Arktička lisica (*Vulpes lagopus*) – 7.400 eura
- Suri orao (*Aquila chrysaetos*) – 4.877 eura
- Vjetruša (*Falco tinnunculus*) – 1.009 eura
- Bukavac nebgled (*Botaurus stellaris*) – 589 eura
- Obični gavran (*Corvus corax*) – 151 euro
- Crvenrepka (*Phoenicurus phoenicurus*) – 17 eura

Policijske istrage u Mađarskoj

Ákos Horváth je policajac u Mađarskom nacionalnom istražnom uredu (NNI). Prije nego što se pridružio policiji, bio je profesionalni lovac.

Ovo se iskustvo pokazalo korisnim kada je u pitanju borba protiv kriminala nad pticama.

„U mojoj pod-jedinici za kriminal protiv okoliša radi devet detektiva. Troje rade sa životinjama: jedan s CITES-om, jedan s gmazovima, a ja radim sa kriminalom nad pticama“, kaže gospodin Horváth.

NNI je bio pridruženi korisnik projekta *HELICON LIFE*, koji je imao za cilj očuvanje orlova krstaša kontroliranjem sukoba između ljudi i orlova. Policija je istražila slučajeve koji su proizašli iz *HELICON*-a i projekta koji je uslijedio, *PannonEagle Life*.

„NNI se poziva u slučajevima masovnog trovanja divlje flore i faune ili kada su pogođene strogo zaštićene vrste; stoga je za orla krstaša uvijek potrebna istraga“, kaže gospodin Horváth. „Moramo prikupiti i objektivne dokaze i svjedočenja. Objektivni je dokaz, primjerice, otrovni mamac. Svjedočenje je primjerice, priznanje.“

„Toksikološki rezultati osnova su osuda, stoga su uvijek na početku svakog slučaja“, kaže gospodin Horváth. Popraćeni su nizom drugih dokaza, uključujući i one koje sakupi tim sa psima (vidi str. 46-47), dokazi prikupljeni prisluškivanjem telefona i slike snimljene kamerama na fotozatkama. Gospodin Horváth podsjeća kako su se prikupili dobri dokazi, primjerice, fotozatkama u blizini uzgajališta fazana gdje su pronađeni otrovni mamci.

Sedam je slučajeva ispitano tijekom projekta *HELICON*. U pet slučajeva je došlo do kaznenog progona, a jedan je još u tijeku. Gospodin Horváth objašnjava kako je projektni tim pružio tužiteljima i sucima informacije o značajnom utjecaju trovanja na okoliš, stavljajući kriminal u kontekst i pomažući im da shvate da trovanje utječe na sve ekosustave. „To je tijekom vremena rezultiralo ozbiljnijim kaznama, dosežući čak i uvjetnu zatvorsku kaznu u dva slučaja.“

Protokoli i obuka

Protokol o policijskoj istrazi, jedan od tri protokola napravljena tijekom projekta *HELICON*, određuje postupke koji se trebaju slijediti u slučajevima sumnje na kriminal nad pticama. Protokol sažima četiri članka kaznenog zakona koji se odnose na kriminal nad pticama: štetu prirodi, zlouporabu otrova, okrutnost prema životinjama, i krivolov. „Napisao sam protokol za policijske terenske istrage“, kaže gospodin Horváth. „Prenesen je na policijski intranet, tako da mu sve policijske snage u Mađarskoj mogu pristupiti u slučaju trovanja ptica“.

Gospodin Horváth i drugi članovi LIFE-ovog tima organiziraju dane obuke za policijske službenike. „Održali smo dane obuke za svih 19 županija u Mađarskoj“, kaže. „Obučeno je oko 250 policajaca. Obučavali smo i lovce.“ Osim toga, policijski službenici uče vještine, poput identifikacije ptica, na terenu s parkovnim čuvarima.

Smisao obučavanja policije nije bio samo razvijanje specijalističkih znanja i vještina. Kao rezultat LIFE-ove obuke, iz policijskih snaga svake županije odabrana je osoba koja se bavi pitanjima kriminala nad pticama.

Pouke

- Jasni protokoli za rješavanje kriminala povezanog s divljom florom i faunom
- Obuka za policijske službenike
- Policijski službenik za kriminal povezan s divljom florom i faunom u svakoj regionalnoj/županijskoj službi
- Umrežavanje na visokoj razini i zajedničko djelovanje policije, tužitelja, i sudaca

3

Istraživanje nezakonitog trovanja u Portugalu

Fotografija: © 2017 – LIFE14 NAT/PT/000855/Hugo Marques. All rights reserved. Licensed to the European Union under conditions:

Portugalska nacionalna republikanska garda (GNR) uspostavila je osam timova sa psima za otkrivanje otrova kao partnere u dva LIFE projekta. Ovi policijski psi djeluju na područjima mreže Natura 2000 diljem zemlje, prikupljaju dokaze i odvraćaju od kriminala povezanog s divljom florom i faunom.

LIFE Imperial (2014.-2018.) podržavao je stvaranje šest timova sa psima za otkrivanje otrova u jedinici GNR-a za kriminal protiv okoliša (SEPNA). Još dva tima sa psima stvorena su u okviru LIFE projekta *Rupis* (2015.-2019.). Glavni ciljevi ovih dvaju LIFE projekata su zaštita španjolskog orla krstaša i crkavice u Portugalu. Međutim,

prema riječima potpukovnika Coste Pinte iz GNR-a, projekti pridonose ne samo zaštiti određenih vrsta, već i cjelokupnih ekosustava uklanjanjem otrova iz okoliša i hranidbenih lanaca.

„Liga za zaštitu prirode (LPN), korisnik projekta *LIFE Imperial*, kontaktirala nas je o

možnosti partnerstva u ovom projektu i savršeno nam je odgovarao“, kaže. „Udovoljavali smo očekivanjima za trenere timova sa psima za otkrivanje, a u GNR-u smo trebali poboljšati našu sposobnost kao tijelo za provođenje zakona“.

Primjer iz Španjolske

Za uspostavu timova sa psima, GNR se oslanjao na postojeće iskustvo službe SEPRONA, Službe za zaštitu prirode španjolske civilne garde. LIFE projekt *VENENO NO* igrao je ključnu ulogu u pomaganju službi SEPRONA da razvije dobru praksu za obuku timova sa psima koji se suočavaju s različitim vrstama otrova.

„Od siječnja do ožujka 2016. trenirali smo sa španjolskom policijom, jer imamo sličan krajolik i uvjete, osobito oko Madrida, s vrlo visokim temperaturama“, kaže potpukovnik Costa Pinto.

Prema španjolskom modelu, GNR je utemeljio četiri ekipe, svaka od dva tima sa psima (osam timova koje čine jedan voditelj i jedan pas). Svaki tim sa psima patrolira drugo područje mreže Natura 2000 uključeno u LIFE projekte.

Psi su kupljeni od specijaliziranih tvrtki u Europi pomoću sredstava iz Programa LIFE. „Kupujemo svakog psa za 3.200 eura, a sve specijalističke obuke provode se ovdje u Portugalu“ objašnjava potpukovnik Costa Pinto. „Psi će raditi do osme ili devete godine života. Kad ova skupina pasa navrší šest godina, moramo započeti pripremati novu skupinu.“

Ključni je događaj bio osnivanje objekta unutar GNR-a za uzgoj sljedeće generacije pasa. Oni će se rabiti za nastavak rada započetog u sklopu LIFE projekata.

Fotografija: © 2017 – LIFE14 NAT/PT/000855. All rights reserved.
Licensed to the European Union under conditions.

Prikupljanje dokaza

SEPNA psi obučeni su za otkrivanje devet vrsta otrova, uključujući aldikarb i strihnin (dvije najčešće vrste). Protokol je da timovi sa psima zovu svoje kolege u GNR SEPNA, koji su zaduženi za uklanjanje otrova, a često i okolnog onečišćenog tla.

„GNR prikuplja i čuva dokaze, šalje ih toksikološkom laboratoriju i izvještava javnog tužitelja o slučaju. Timovi sa psima usredotočeni su na nastavak pretraživanja područja kako bi se izbjeglo trošenje vremena na formalnosti. U prosjeku obavljamo više od 120 ophodnji godišnje. Ophodnje se mogu izvoditi do 20:00 sati navečer tijekom ljeta“, kaže potpukovnik Costa Pinto. „Važno je identificirati obrasce trovanja. Sve više i više se usredotočujemo na pokušaje da uhvatimo nekoga na djelu, na primjer, u činu kupnje mamaca. Nastojimo poboljšati i suradnju s tijelima za kaznene istrage, kako bismo izgradili snažnije dokaze za slučajeve.“

Njegov kolega kapetan Gonçalo Brito dodaje: „U idealnom slučaju, fizički najposobniji pas je hibrid belgijskog ovčara i njemačkog ovčara. To je pas koji izgleda kao belgijski ovčar, ali je viši.“ On napominje da rukovoditelji imaju prethodno iskustvo u timovima sa psima za otkrivanje droge, ali će ostati u timovima za otkrivanje otrova nakon završetka LIFE projekata.

„Prilagodili smo sustav EU-a za obuku pasa FRONTEX (Agencija za europsku graničnu i obalnu stražu) realnostima naše zemlje“, kaže kapetan Gonçalo Brito. Na primjer, pse se obučava da laju kako bi signalizirali mamce čak i bez otrova, budući da je u nekoliko navrata pronađeno da sadrže čavle koji su opasni za životinje.

U gradu Castelo Branco otkriveno je sedam incidenata s otrovnim mamcima, a u Beji devet koji se još istražuju.

„Trenutno smo usredotočeni na bilježenje incidenata koje nakon toga prikuplja SEPNA, ali želimo intenzivirati sljedeći korak, posebno u pogledu kaznenih istraga“, kaže kapetan Gonçalo Brito.

„Najvažnije je da na kraju projekata imamo pse koji dobro obavljaju zadatke i koji su sposobni otkriti širok spektar otrova.“

Progon kriminala nad pticama u Španjolskoj: pouke za EU

4

VENENO NO pomogao je vlastima da dovedu 24 slučaja koji uključuju nezakonito trovanje ptica na sud. To je rezultiralo u 13 pravomoćnih presuda. Projekt je također potaknuo i akcijski plan za borbu protiv nezakonitog trovanja diljem EU-a.

Prije ovog projekta iz Programa LIFE, jako je mali broj slučajeva koji uključuju nezakonito trovanje divlje flore i faune stizao na sudove u Španjolskoj. Postignuća projektnog tima u promicanju provedbe zakona i kaznenog progona temelje se na uskoj suradnji između koordinатора projekta, organizacije SEO/BirdLife, istražnih službenika i pravnih stručnjaka.

Jednom kad odluči pokrenuti sudski postupak, SEO/BirdLife prikuplja dokaze iz različitih izvora, u suradnji s odvjetnicima i nadležnim institucijama (poput španjolske Civilne garde). Organizacija također radi sa tužiteljima za područje okoliša kako bi ih upozorili na nezakonitosti vezane uz trovanje vrsta. Svaki slučaj, zapravo, podiže svijest pravnih stručnjaka i javnosti o ozbiljnosti trovanja ptica grabljivica i o biološkoj raznolikosti općenito u Španjolskoj.

SEO/BirdLife priprema informacije, primjerice, o tipu otrova koji se koriste i gdje se nalaze (npr. na području mreže Natura 2000) i uključenim vrstama i njihovom statusu zaštite.

Toksikološki izvještaji su najvažniji dokazi na sudu, prema koordinatoru projekta Davidu de la Bodegi. *VENENO NO* pomogao je povećati njihovu učinkovitost izradom sveobuhvatnog izvješća o otrovnim mamcima (vidi str. 20-21), zajedno s protokolom za toksikološke laboratorije.

Dva najozbiljnija slučaja uključuju trovanje šest španjolskih orlova (*Aquila adalberti*) u regiji Kastilja-La Mancha i trovanje više od 140 grabljivica u Navarri.

Kako osigurati provođenje kazni

Presude su u nekim slučajevima rezultirale kaznom zatvora do dvije godine.

U Španjolskoj se kriminal procjenjuje i u smislu građanske odgovornosti, tako da kriminal povezan s divljom florom i faunom uzima u obzir i vrijednost životinja. SEO/BirdLife je tvrdio da građanska odgovornost treba uzeti u obzir vrijednost očuvanja nezakonito ubijenih ptica, u odnosu na cjelokupnu regionalnu populaciju, kao i javna ulaganja u zaštitu vrsta, na primjer projekte iz Programa LIFE.

U slučaju šest orlova otrovanih u regiji Kastilja-La Mancha, svaki je imao procijenjenu vrijednost od 60.000 eura. Sudac je

povećao visinu novčane kazne jer je uzeo u obzir važnost očuvanja vrste pri razmatranju građanske odgovornosti.

Slučaj u sjevernoj Španjolskoj iz 2015. godine koji je uključivao trovanje 11 crvenih lunja (*Milvus milvus*) i druge divlje flore i faune rezultirao je dvogodišnjom kaznom zatvora i novčanom kaznom u iznosu od 90.270 eura, uz dodatnu kaznu od 28.500 eura koja će se rabiti za praćenje crvenih lunja tri godine u Kantabriji. Poljoprivrednik koji je proglašen krivim također je diskvalificiran od lovnih i poljoprivrednih djelatnosti na nekoliko godina. U to vrijeme ovo je bila najteža osuda za ovu vrstu kriminala u Španjolskoj.

Gospodin de la Bodega vjeruje da uspješna osuđujuća presuda postavlja presedan koji služi kao važno sredstvo odvraćanja od takve vrste kriminala u budućnosti. Prema najnovijim izvješćima, neke španjolske autonomne zajednice, uključujući Andaluziju, Aragon i Kanarske otoke, posljednjih su godina smanjile broj slučajeva trovanja. U ostalim zajednicama, kao što su Kastilja-Leon i Kastilja-La Mancha, razina trovanja još uvijek je visoka.

Razvijanje europskog akcijskog plana za kriminal povezan s divljom florom i faunom

Jedan od glavnih ishoda projekta *LIFE VENENO NO* bio je razvoj akcijskih planova za rješavanje problema trovanja. Oni su potaknuli stvaranje akcijskog plana za borbu protiv nezakonitog trovanja diljem EU-a koje je izradila Europska mreža za suzbijanje kriminala protiv okoliša.

„Vidjeli smo da akcijski plan obavezuje vlasti da razvijaju minimalne akcije protiv trovanja, i vlasti u Španjolskoj reagiraju“, kaže g. De la Bodega.

Zapravo, gotovo sve španjolske autonomne zajednice usvojile su ili pregledavaju akcijske planove za borbu protiv trovanja, pokazujući da pitanje nezakonite uporabe otrova dobiva važniji položaj na političkom planu u zemlji. No, Europa kao cjelina treba provesti mjere uključene u akcijski plan, tvrdi de la Bodega. „Rezultati i ishodi koji su postignuti u provedbi akcijskih planova bili su od ključne važnosti u Španjolskoj, a bilo bi vrlo dobro da Europa također usvoji te akcijske planove“.

Europska mreža za suzbijanje kriminala protiv okoliša (ENEC) usvojila je prijedloge za Europski akcijski plan za borbu protiv nezakonitog trovanja divlje flore i faune. Dokument predlaže koordiniranu strategiju za sve države članice da spriječe, odvrate, nadziru i naposljetku progone slučajeve nezakonitog trovanja divlje flore i faune unutar Europske unije, gdje je nezakonita uporaba otrova i dalje ozbiljan problem očuvanju divlje flore i faune.

Trajno naslijeđe

Utjecaj projekta se također osigurava kroz kontinuirano financiranje za inicijative praćenja iz privatnih izvora. Nakon LIFE projekta, nevladina organizacija je poslala prijedlog za novi projekt za suzbijanje kriminala protiv okoliša programu kaznenog pravosuđa u Španjolskoj. Aktivnosti su dovele do konkretnih rezultata: od početka projekta 2010. godine broj slučajeva trovanja u Španjolskoj se smanjio. „Prikupljanje podataka o trovanju pružilo nam je dobru sliku o tome što se događa u Španjolskoj“, objašnjava gospodin De la Bodega.

Utjecaj projekta može se mjeriti i brojem osuđujućih presuda za kriminal povezan s divljom florom i faunom. *VENENO NO* je utvrdio 24 slučaja za koje je dobiveno 13 presuda. Šest predmeta čeka suđenje. S obzirom da je od kriminalizacije otrovnih mamaca u Španjolskoj 1995. godine izrečeno samo oko 70 pravomoćnih presuda, može se jasno reći da je LIFE projekt rezultirao većom stopom izricanja pravomoćnih presuda.

Dodatna financijska sredstva nakon LIFE projekta također su omogućila nevladinoj organizaciji nastavak osposobljavanja službenika za okoliš. Obuka se fokusira na „velike nedostatke“ različitih policijskih snaga na ovom području i ima motivirajući učinak na one koji pohađaju tečajeve, smatra De la Bodega. „Za mnoge nadležne institucije kriminal povezan s divljom florom i faunom nije ozbiljan kriminal, a mnogi službenici i policija zapravo nisu osposobljeni za istragu takvog kriminala“.

Još mnogo toga treba učiniti, upozorava on. „Potrebno je unaprijediti sredstva za istragu kriminala protiv okoliša, stvoriti forenzičke jedinice koje će podržati policijske snage za okoliš i osigurati pristup nevladinim organizacijama u kaznenim postupcima za kriminal protiv okoliša“.

SEO/BirdLife također nastavlja promicati poruku o važnosti akcijskih planova i obuke, a gospodin De la Bodega je ohrabren kada vidi da i ostale inicijative prate isti

primjer, uključujući LIFE projekte kao što je *HELICON*, koji se bavi kaznenim progonom protiv kriminala nad orlom krstašem u Mađarskoj (vidi str. 14-17). „U svakom projektu koji se bori protiv trovanja, akcijski plan *VENENO NO* i obuka organizacije smatra se jednom od glavnih akcija koje treba provesti“, kaže.

Odabrani projekti s područja kriminala povezanog s divljom florom i faunom

Tablica ispod daje pregled odabranih projekata iz Programa LIFE koji se bave nezakonitim ubijanjem flore i faune.

Za više informacija o pojedinim projektima posjetite bazu podataka na Internetu: <http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm>.

Kod projekta

Naziv projekta

TROVANJE

LIFE97 NAT/NL/004210	<i>Black vulture Conservation in a European Network</i>
LIFE98 NAT/E/005351	<i>Conservation of the european black vulture in the SPAs of Madrid</i>
LIFE00 NAT/E/007340	<i>Black vulture conservation in Mallorca and in other ZEPAs in Spain</i>
LIFE00 NAT/IRL/007145	<i>The re-introduction of Golden eagle into the Republic of Ireland</i>
LIFE02 NAT/GR/008497	<i>Conservation of birds of prey in the Dadia Forest Reserve, Greece</i>
LIFE03 NAT/F/000103	<i>Recovery plan for the Egyptian vulture in South-Eastern France</i>
LIFE04 NAT/ES/000056	<i>Preliminary actions and reintroduction of the bearded vulture</i>
LIFE04 NAT/ES/000067	<i>The conservation of guirre in Spas of the Fuerteventura island</i>
LIFE07 NAT/E/000742	<i>Conservation of Mediterranean priority species in Castille-La Mancha</i>
LIFE07 NAT/IT/000436	<i>A new strategy against the poisoning of large carnivores and scavengers raptors</i>
LIFE08 NAT/E/000062	<i>Action to fight illegal poison use in the natural environment in Spain</i>
LIFE08 NAT/P/000227	<i>Enhancing Habitat for the Iberian lynx and black vulture in the Southeast of Portugal</i>
LIFE10 NAT/BG/000152	<i>Urgent measures to secure survival of the Egyptian vulture (Neophron percnopterus) in Bulgaria and Greece</i>
LIFE10 NAT/ES/000570	<i>Recovering the historic distribution range of the Iberian lynx (Lynx pardinus) in Spain and Portugal</i>
LIFE10 NAT/HU/000019	<i>Conservation of imperial eagles by managing human-eagle conflicts in Hungary</i>
LIFE12 NAT/ES/000322	<i>Conservation of the bearded vulture and its contribution to eco-system services</i>
LIFE12 NAT/IT/000807	<i>Implementation of coordinated wolf conservation actions in core areas and beyond</i>
LIFE13 NAT/ES/001130	<i>Natural feeding habitat restoration for cinereus vulture and other avian scavengers in central Spain</i>
LIFE13 NAT/FR/000093	<i>Reduction of the human threats affecting the bearded vulture</i>
LIFE13 NAT/IT/000311	<i>Italian emergency strategy for fighting illegal poisoning and minimize its impact on bear, wolf and other species</i>
LIFE13 NAT/PL/000060	<i>Conservation of nest zone protected birds in the selected Natura 2000 sites in Lubelszczyn region</i>
LIFE13 NAT/PT/001300	<i>Conservation of the Spanish imperial eagle (Aquila adalberti) in Portugal</i>
LIFE14 NAT/FR/000050	<i>Restoration of connections between the Alpine and Pyrenean populations of bearded vulture (Gypaetus barbatus)</i>
LIFE14 NAT/IT/000484	<i>Implementation of best practices to rescue griffon vultures in Sardinia</i>
LIFE14 NAT/NL/000901	<i>Conservation of black and griffon vultures in the cross-border Rhodopes mountains</i>
LIFE14 NAT/PT/000855	<i>Egyptian vulture and Bonelli's eagle Conservation in Douro/Duero Canyon</i>
LIFE15 NAT/HU/000902	<i>Conservation of the eastern imperial eagle by decreasing human-caused mortality in the Pannonian Region</i>

NEZAKONITA TRGOVINA DIVLJOM FLOROM I FAUNOM

LIFE11 INF/AT/000902	<i>Joint actions to raise awareness on overexploitation of Danube sturgeons in Romania and Bulgaria</i>
LIFE15 GIE/AT/001004	<i>Sustainable protection of lower Danube sturgeons by preventing and counteracting poaching and illegal wildlife trade</i>

HVATANJE

LIFE07 INF/MT/000554	<i>Changing cultural attitudes to Trapping in order to facilitate implementation of the Birds Directive in Malta</i>
LIFE11 INF/CY/000863	<i>An awareness-raising campaign in Cyprus for appreciating biodiversity in our life</i>
LIFE13 NAT/CY/000176	<i>Improving lowland forest habitats for Birds in Cyprus</i>
LIFE14 NAT/IT/001017	<i>Measures for the conservation of Bonelli's eagle, Egyptian vulture and Lanner falcon in Sicily</i>

NEZAKONITI LOV

LIFE08 NAT/BG/000277	<i>Ensuring Conservation of Priority Bird Species and Coastal Habitats at the Bourgas Natura 2000 Wetland Sites</i>
LIFE10 NAT/GR/000638	<i>Safeguarding the LWf-goose fennoscandian population in key wintering and staging sites within the European flyway</i>
LIFE11 INF/IT/000253	<i>A safe haven for wild birds: Changing attitudes towards illegal killing in North Mediterranean for European Biodiversity</i>
LIFE13 NAT/UK/000258	<i>Conserving the hen harrier (Circus cyaneus) in northern England and southern and eastern Scotland</i>
LIFE13 NAT/IT/000728	<i>Strategies to minimize the impact of free ranging dogs on wolf conservation in Italy</i>
LIFE12 NAT/BG/001218	<i>Preserve Key Forest Habitats of the Lesser Spotted Eagle (Aquila pomarina) in Bulgaria</i>

SVE VRSTE KRIMINALA POVEZANOG S DIVLJOM FLOROM I FAUNOM

LIFE14 GIE/GR/000026	<i>Promoting awareness of wildlife crime prosecution and liability for biodiversity damage in Natura 2000 areas in Crete</i>
LIFE14 GIE/UK/000043	<i>European Network of Prosecutors for the Environment</i>
LIFE15 GIE/PL/000758	<i>You have right to effective protection of nature</i>

Čitav niz publikacija o Programu LIFE dostupan je na LIFE-ovoj internetskoj stranici:

<http://ec.europa.eu/environment/life/publications/lifepublications/index.htm>

Određen broj primjeraka nekih od otisnutih publikacija o Programu LIFE dostupan je besplatno i može se naručiti na:

<http://ec.europa.eu/environment/life/publications/order.htm>

LIFE „L'Instrument Financier pour l'Environnement“ / Financijski instrument za okoliš

Program LIFE je financijski instrument EU-a za okoliš i klimatske aktivnosti

Programsko razdoblje 2014-2020

Osigurani proračun EU-a je otprilike €3,46 milijardi

Raspodjela financijskih sredstava

Od €3,46 milijardi ukupno osiguranih financijskih sredstava za LIFE program, €2,59 milijardi namijenjeno je za potprogram Okoliš, dok je €0,86 milijardi namijenjeno za potprogram Klimatske aktivnosti. Najmanje €2,8 milijardi (81% od ukupnog proračuna) rezervirano je za LIFE projekte financirane putem bespovratnih sredstava ili inovativnih financijskih instrumenata. Oko €0,7 milijardi namijenjeno je integriranim projektima. Najmanje 55% proračunskih sredstava osiguranih za projekte financirane bespovratnim sredstvima, u okviru potprograma za Okoliš, bit će namijenjeno financiranju projekata koji doprinose zaštiti prirode i biološke raznolikosti. Maksimalno €0,62 milijardi, Opća uprava za Okoliš i Opća uprava za Klimatske aktivnosti upotrijebit će direktno za ulaganje u razvoj okolišne i klimatske politike i za bespovratna sredstva za podršku poslovanja nevladinih organizacija.

Vrste projekata

Bespovratna sredstva za potprogramme Okoliš i Klimatske aktivnosti dostupna su za sljedeće vrste projekata:

- > „Tradicionalni“ projekti – mogu biti projekti najbolje prakse, demonstracijski ili pilot-projekti, informacijski kao i projekti podizanja svijesti i širenja informacija, u bilo kojem od sljedećih prioritetnih područja: LIFE priroda i biološka raznolikost; LIFE okoliš & učinkovito korištenje resursa; LIFE upravljanje i informacije na području okoliša; LIFE ublažavanje klimatskih promjena; LIFE prilagodba na klimatske promjene; LIFE upravljanje i informacije na području klime.
- > Pripremni projekti – usmjereni su prema specifičnim potrebama u razvoju i implementaciji okolišne i klimatske politike ili zakonodavstva Europske unije.
- > Integrirani projekti – implementiraju okolišne ili klimatske planove ili strategije na širem teritoriju država članica, sukladno zahtjevima određenog zakonodavstva Europske unije s područja okoliša ili klime.
- > Projekti tehničke pomoći – osiguravaju financijsku podršku kandidatima za pripremu integriranih projekata.
- > Projekti za izgradnju kapaciteta – osiguravaju financijsku podršku za aktivnosti koje su potrebne za izgradnju kapaciteta država članica, uključujući i kontaktne točke Programa LIFE, kako bi omogućili državama članicama učinkovitije sudjelovanje u LIFE programu.

Više informacija

Više informacija o Programu LIFE dostupno je na <http://ec.europa.eu/life>.

Kako se prijaviti za financiranje iz Programa LIFE

Europska komisija otvara svake godine natječaje za sufinanciranje projekata.

Sve informacije dostupne su na <http://ec.europa.eu/environment/life/funding/life.htm>

Kontakt

Europska komisija – Opća uprava za Okoliš – B-1049 Brisel (env-life@ec.europa.eu).

Europska komisija – Opća uprava za Klimatske aktivnosti – B-1049 Brisel (clima-life@ec.europa.eu).

Europska komisija – EASME – B-1049 Brisel (easme-life@ec.europa.eu).

Internet <http://ec.europa.eu/life>, www.facebook.com/LIFE.programme, twitter.com/lifeprogramme

Publikacija o Programu LIFE / Program LIFE i kriminal povezan s divljom florom i faunom

